

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία»**

**Η Παγκοσμιοποίηση της Τρομοκρατίας και Διεθνείς
Στρατηγικές Αντιμετώπισής της: Προς μία Νέα
Πολιτική Διεθνούς Ασφάλειας**

Τσιβίκης Αλέξανδρος

Κόρινθος, Μάρτιος 2016

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Relations
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
« Global Political Economy »

**The Globalization of terrorism and international
models to counter it: To a New International Security
Policy**

Tsivikis Alexandros

Corinth, March 2016

Παγκοσμιοποίηση της Τρομοκρατίας και Διεθνή Πρότυπα Αντιμετώπισής της

Σημαντικοί Όροι: Θεωρίες τρομοκρατίας, Ημιτελείς στρατηγικές καταπολέμησης, ΗΠΑ, ISIS, ΕΕ, Διεθνές νομικό πλαίσιο, Νέα Διεθνής Πολιτική Ασφάλειας, διεθνής συνθήκη

Περίληψη

Η τρομοκρατία αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο με πολλαπλά αίτια και εκδηλώνεται σε διάφορες διαστάσεις, οι οποίες έχουν ως κοινό παρονομαστή την χρήση βίας έναντι ανθρώπινων στόχων και υποδομών για τον εκφοβισμό της κοινωνίας και την επίτευξη απώτερων πολιτικών σκοπών. Στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης η τρομοκρατία έχει διαλάβει διεθνείς διαστάσεις επενδύοντας στη θρησκευολογική χειραγώγηση και στην καλλιέργεια θανάσιμου μίσους κατά των δυτικών κοινωνιών καθώς και ανεξαιρέτως εναντίον όσων δεν συμβιβάζονται και δεν υποτάσσονται στους στόχους της. Από την επίθεση της Αλ – Κάιντα στην καρδιά των ΗΠΑ την 9/11/2001 έως το Ισλαμικό Κράτος η τρομοκρατία καθίσταται ένα ανθεκτικό και δυναμικό στο χρόνο φαινόμενο που επιδεινώνει τη σταθερότητα της διαπεριφέρειας Μ. Ανατολής, Νοτιοανατολικής Μεσογείου και Βόρειας Αφρικής και επιτείνει το αίσθημα ανασφάλειας σε Ευρώπη και Βόρεια Αμερική. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η κατάδειξη των έως σήμερα ημιτελών στρατηγικών καταπολέμησης του φαινομένου και η εύρεση αποτελεσματικών τρόπων αντιμετώπισης στα πλαίσια μιας νέας πολιτικής διεθνούς ασφάλειας.

Globalization of terrorism and international models to counter it

Keywords: Theories on terrorism, Incomplete Strategies, US, ISIS, EE, International law, New International Security Policy, international treaty.

Abstract

Terrorism is a complex phenomenon derived from multifactoral causes and outbreaks in various dimensions. The common denominator of terrorism is deadly attacks against human targets and crucial infrastructures, to intimidate society and achieve ultimate political aims. In the modern era of globalization, terrorism expands its action to the international level and invests in theocratic manipulation. Terrorist groups foster savage hostility against the West societies and without exception against those who are incompatible and do not submit to their objectives. Since the 9/11 attack in US heart by Al – Qaeda, to the creation of Islamic State, terrorism becomes a durable and dynamic time phenomenon worsens the stability of M. East, South Mediterranean and North Africa and accentuate the feeling of insecurity in Europe and North America. The aim of this study is the demonstration of hitherto incomplete strategies and finding effective responses in the context of a new international security policy.

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ

1.1 Εισαγωγή	6
1.2 Θεωρίες περί τρομοκρατίας	7
1.3 Η συντελεστική προσέγγιση	11
1.4 Η θεωρία της οργανωτικής διαδικασίας	13
1.5 Η θεωρία των παιγνίων στη τρομοκρατία	14
1.6 Ανακεφαλαίωση	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΗΜΙΤΕΛΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή	18
2.2 Η στρατηγική των ΗΠΑ μετά την 9/11	19
2.3 Η εμφάνιση του ISIS ως συνέπεια της στρατηγικής των ΗΠΑ και η ανεπιτυχής αντιμετώπισή του	23
2.4 Η στρατηγική της Γαλλίας	26
2.5 Η στρατηγική της Βρετανίας	27
2.6 Η στρατηγική της Ρωσίας	30
2.7 Ανακεφαλαίωση	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

3.1 Εισαγωγή	33
3.2 Διεθνές νομικό πλαίσιο καταπολέμησης της τρομοκρατίας	40
3.3 Το νομικό πλαίσιο των ΗΠΑ	42
3.4 Το νομικό πλαίσιο και επιχειρησιακές δομές της ΕΕ	48
3.4.1 Δίκτυο Πρώτης Απόκρισης	39
3.4.2 Modus Operandi Monitor	39
3.4.3 Ευρωπαϊκό δίκτυο εξουδετέρωσης εκρηκτικών μηχανισμών	39
3.4.4 Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων εκρηκτικών μηχανισμών	39
3.4.5 Βάση δεδομένων για την τρομοκρατία	40
3.4.6 Πρόγραμμα παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας	40
3.5 Διεθνής στρατηγική αλληλεπίδραση	41
3.5.1 Η διεθνής στρατηγική της ΕΕ	41
3.5.2 Η αλληλεπίδραση μεταξύ των στρατηγικών ΗΠΑ και ΕΕ	44
3.6 Ανακεφαλαίωση	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

4.1 Εισαγωγή	48
4.2 Αποσύνδεση Ισλάμ - τρομοκρατίας	49
4.3 Πολυετές πρόγραμμα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού των ανατολικών κοινωνιών	50
4.4 Διασφάλιση της σταθερότητας και εμπέδωση του αισθήματος ασφάλειας στις κοινωνίες της Ανατολής	51

4.5 Παρεμβατικές πολιτικές κοινωνικής συνοχής στις δυτικές κοινωνίες	52
4.6 Ρεαλιστική επαναχάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής μέσω του διεθνούς δικαίου	53
4.7 Εξόντωση των τρομοκρατικών δικτύων υπό διεθνή στρατιωτική δύναμη	54
4.8 Ενεργοποίηση της νέας πολιτικής διεθνούς ασφάλειας με διεθνή συνθήκη	55
4.9 Ανακεφαλαίωση	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τρομοκρατία αποτελεί ένα παγκόσμιο και διαχρονικό φαινόμενο, με τη διεθνή κοινότητα να ασχολείται ενεργά στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία από το 1950. Το πρόβλημα γύρω από τον όρο «τρομοκρατία» τοποθετείται στην αδυναμία ευρέσεως ενός κοινά αποδεκτού ορισμού με αποτέλεσμα να έχουν αναπτυχθεί διαφορετικοί ορισμοί από τη διεθνή κοινότητα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και από διάφορα κράτη μεμονωμένα. Εξάλλου, όπως εύστοχα έχει υποστηριχθεί από πολλούς ακαδημαϊκούς, *‘‘αυτός που για κάποιον θεωρείται τρομοκράτης, για κάποιον άλλον είναι μαχητής της ελευθερίας’’* (Geoff, 2007). Επομένως, είναι πολύ δύσκολο να διατυπωθεί ακριβής ορισμός για την τρομοκρατία, κυρίως, για λόγους πολιτικούς.

Κατά τον Bonanate (1994), η συχνότητα παρουσίας της τρομοκρατίας είναι έντονη στις πιο ανεπτυγμένες χώρες, εκεί όπου υπάρχει σημαντική πολιτική δράση. Για αυτό, μέσω της βαθμιαία παραχώρησης ψήφου, ιδίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το φαινόμενο επεκτάθηκε σε παγκόσμια κλίμακα και αναπτύχθηκε έντονη τρομοκρατική δράση σε πολλές μορφές. Η ποικιλότητα των μορφών τρομοκρατίας απέκτησε συνάφεια με τον πολιτικό αγώνα των σύγχρονων κοινωνιών. Αυτό σημαίνει πως, όσο αυξάνεται το πλήθος των ατόμων που δραστηριοποιούνται πολιτικά και αναπτύσσουν πολιτικές ιδεολογίες, τόσο αυξάνονται και οι πιθανότητες δημιουργίας εντάσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Το γεγονός μάλιστα της τεχνολογικής ανάπτυξης των μέσων, που χρησιμοποιούν οι τρομοκράτες, σε συνδυασμό με την έγκαιρη ενημέρωση από τα ΜΜΕ, προσφέρει ένα σημαντικό ερμηνευτικό εύρος για να αποτιμηθούν τα εξωτερικά αίτια ανάπτυξης της τρομοκρατίας (Bonanate, 1994).

Σε κάθε περίπτωση, η έξαρση του φαινομένου παρουσιάζεται σε διεθνές επίπεδο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και εμφανίζει πολιτικό, ιδεολογικό ή θρησκευτικό χαρακτήρα, ενώ συντελείται με τη βοήθεια διαφόρων ξένων κρατών που στηρίζουν και προωθούν τις τρομοκρατικές δράσεις. Αξίζει να επισημανθεί ότι, ο πολύμορφος χαρακτήρας της είναι αυτός που δημιουργεί προβλήματα στην προσπάθεια οριοθέτησης τους και στη διερεύνηση των ενδεδωγμένων πρακτικών για την αντιμετώπισή του. Γι' αυτό το λόγο, οι διεθνείς οργανισμοί, η ΕΕ και τα κράτη του Δυτικού Κόσμου προσπάθησαν να αναλύσουν τις πράξεις τρομοκρατίας, παρά να

ορίσουν το ίδιο το φαινόμενο της τρομοκρατίας (Μπόση, 2000). Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα στις τρομοκρατικές οργανώσεις και τα απελευθερωτικά κινήματα, αφού στην περίπτωση των απελευθερωτικών κινήματων βασικός στόχος της δράσης του είναι η απελευθέρωση λαών ή ομάδων (Armstrong, 2000).

Στη σύγχρονη μορφή της, η τρομοκρατία παρουσιάζει αρκετές μεταβολές ως προς την ταυτοδοσία και το περιεχόμενο της. Συνεπώς, η τρομοκρατία ορίζεται και αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο σε διεθνές επίπεδο, αν και όλοι συνηγορούν υπέρ του παράνομου χαρακτήρα της. Με βάση τα δεδομένα αυτά η τρομοκρατία αποτελεί σοβαρή βίαιη εγκληματική πράξη, η οποία αποσκοπεί στην πρόκληση σωματικής βλάβης ή καταστροφής περιουσίας ή στον θάνατο ανθρώπων. Οι συγκεκριμένες πράξεις πραγματοποιούνται σε περιόδους ειρήνης για λόγους θρησκευτικούς, πολιτικούς, ιδεολογικούς ή εθνικούς. Στη σύγχρονη εποχή, διαρκή και απειλητικά είναι τα τρομοκρατικά κρούσματα, τα οποία έχουν τις ρίζες τους σε παλιότερες εποχές και αποδίδονται σε ποικίλους οικονομικούς, θρησκευτικούς, πολιτικούς, εθνικούς, φυλετικούς και κοινωνικούς λόγους. Παρόλο, που οι αρνητικές επιπτώσεις τους είναι γνωστές, είναι ιδιαίτερος δύσκολο να αντιμετωπιστούν, γιατί ανανεώνεται διαρκώς ο τρόπος εμφάνισης τους.

Η επέκταση της δράσης της τρομοκρατίας αποδίδεται από πολλούς σύγχρονους μελετητές της στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών μέσων, που μπορούν να προκαλέσουν τεράστιες καταστροφές αλλά και στον τρόπο προβολής τους από τα ΜΜΕ. Όπως, μάλιστα, αναφέρεται η τρομοκρατία *“μεταφέρει τη μάχη στη σφαίρα του συμβολικού, δεν μάχεται με ισοδύναμα όπλα αλλά με δικούς της όρους που είναι το χρήμα, η τεχνολογία, το δίκτυο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και το σπουδαιότερο με το θάνατο των τρομοκρατών όπου δεν υπάρχει συμμετρική απάντηση”* (Μπόση, 2000).

Από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του φαινομένου, τη Γαλλική Επανάσταση έως τον 21^ο αιώνα, η τρομοκρατία λαμβάνει διαφορετικό περιεχόμενο με την πάροδο του χρόνου και διαφορετικό τρόπο δράσης και εκδήλωσης ανάλογα με τις εκάστοτε ισχύουσες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες. Η τρομοκρατία την περίοδο αυτή του 18^{ου} αιώνα, αναφερόταν στις εκδηλώσεις βίας εναντίον της αριστοκρατίας, με

απώτερο στόχο την ανατροπή της υπάρχουσας κοινωνικής τάξης και τη δημιουργία μίας νέας κοινωνικής πραγματικότητας.

Η συνέχιση της χρήσης του όρου παρουσιάστηκε και επεκτάθηκε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όταν εμφανίστηκαν οργανώσεις που χρησιμοποίησαν τη βία εναντίον των καθεστώτων της εποχής τους, όπως η «Ναρόντναγια Βόλια (Ελευθερία του Λαού)» στη Ρωσία και η «ΕΜΕΟ (Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση)» κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Και οι δύο αυτές τρομοκρατικές οργανώσεις λειτουργούσαν αυτόνομα και χρησιμοποιούσαν διαφορετικές πρακτικές επιβολής των θέσεων τους και ανατροπής της υπάρχουσας κατάστασης (Saul, 2006).

Συν τω χρόνω η εξέλιξη του φαινομένου παρουσιάζεται να είναι πολύπλοκη λόγω της κοινωνικής δομής και των πολιτικών προεκτάσεών του, της ιδεολογικής περιβολής του, και της τεχνολογικής εμπλαισίωσής του, γεγονός που καθιστά τη σημερινή μορφή της τρομοκρατίας ιδιαίτερος σύνθετη σε σχέση με την αρχική. Στη σύγχρονη διάστασή της και στα υφιστάμενα πλαίσια οριοθέτησής της, κατά τη δεκαετία του 1960, η τρομοκρατία αναζωπυρώθηκε εξαιτίας κάποιων ιδιαίτερων πολιτικών και κοινωνικών φαινομένων, που ευνόησαν την μετέπειτα επίτασή της. Ξεκινώντας τη δράση της ως εθνική και πολιτική οργάνωση, που επιχειρούσε να αλλάξει την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, μετετράπη στη σύγχρονη διάστασή της σε διεθνές φαινόμενο με ευρύτερους στόχους, που μάχεται ενάντια στη κρατούσα δικαιοπολιτική πραγματικότητα και στις εμπεδωμένες πολιτισμικές αξίες της διεθνούς κοινωνίας.

Στη σημερινή εποχή, η νέα μορφή τρομοκρατίας αφορμάται ιδεολογικά από το ισλαμικό κράτος και τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, ο οποίος επεδίωξε να κάνει αισθητή την παρουσία της στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και κορυφώθηκε με το χτύπημα στους δίδυμους πύργους και στο αμερικανικό πεντάγωνο το 2001. Στα χρόνια που ακολούθησαν, τρομοκρατικές οργανώσεις προέβησαν σε πολλές επιθέσεις, όπως στο Ριάντ, στην Καζαμπλάνκα, στη Μαδρίτη, στο Λονδίνο, στις ΗΠΑ (Κουράκης, 2005) και στη Γαλλία με τα δύο χτυπήματα εντός του 2015 (Ιανουάριο – Charlie Hebdo και Νοέμβριο στο Bataclan και στο Stade de France). Η τελευταία αυτή τρομοκρατική αυτή επίθεση άλλαξε ριζικά τον τρόπο με τον οποίο οι

χώρες ασκούσαν αντιτρομοκρατική πολιτική και αντιμετώπιζαν την εσωτερική ασφάλειά τους.

Σε γενικές γραμμές συντελέστηκαν μεταβολές και παρατηρήθηκαν αναπροσαρμογές ως προς το περιεχόμενο των στόχων και το επιχειρησιακό σκέλος της σύγχρονης τρομοκρατίας. Η νεωτερική αυτή εκδοχή της τρομοκρατίας ενεργοποιεί τα μέλη της έξω από τα όρια ενός κράτους, προκειμένου αυτά να βάλουν κατά των δυτικών αξιών και του δυτικού τρόπου ζωής, συσπειρωμένα από την ιδεολογία του ισλαμικού κράτους. Τα σύγχρονα κράτη και, ιδιαιτέρως, οι δυτικές δυνάμεις καλούνται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις που υπονομεύουν την ασφάλεια τους όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Αναντίρρητα, σημειώνεται μία επιτακτική ανάγκη, για να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, ανά εθνική έννομη τάξη και διεθνώς, ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι κίνδυνοι και να αναχαιτιστούν διασυνοριακές απειλές, οι οποίες έχουν καλλιεργήσει ένα παγκόσμιο κλίμα ανασφάλειας, που πλήττει το πνεύμα της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών και διακυβεύει την ομαλή λειτουργία της Δημοκρατίας και την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αποτιμήσει το φαινόμενο της τρομοκρατίας σε παγκόσμια κλίμακα, εντοπίζοντας τα σημεία εκείνα που λειτουργούν αναποτελεσματικά και ανασταλτικά ως προς τη διαμόρφωση μιας εναρμονισμένης διεθνούς αντιτρομοκρατικής πολιτικής, προτείνοντας τελικώς τη θέσπιση μιας νέας διεθνούς πολιτικής για την δημόσια ασφάλεια ως μέσο ανάσχεσης του φαινομένου στη σύγχρονη και παγκόσμια διάστασή του.

Ως αφετηριακό στάδιο, στο πρώτο κεφάλαιο, διαλαμβάνεται η αποτίμηση του φαινομένου στη διασυνοριακή εμβέλεια του. Μέσα από τις θεωρίες, που έχουν παραχθεί, επιδιώκεται η εύρεση των βασικών πτυχών της σύγχρονης τρομοκρατίας και η κατάδειξη των παραγόντων εκείνων που τροφοδοτούν και ανακυκλίζουν το φαινόμενο. Ειδικότερα, επιχειρείται η επανοριοθέτησή του, αναλύοντας τις διάφορες εκφάνσεις του, ώστε να στοιχειοθετηθεί η επώασή του στο νέο παγκόσμιο πλαίσιο εκδήλωσης και ανάπτυξής του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναζητούνται τα αίτια της ημιτέλειας στη χάραξη εθνικών στρατηγικών αντιμετώπισης συνεπεία της απουσίας μιας ενιαίας διεθνούς πολιτικής. Στόχος είναι να εντοπιστούν οι ελλείψεις και η απουσία μέσων επί τη περιπτωσιολογική βάση κρατών, που επλήγησαν τελικώς περισσότερο από τις τρομοκρατικές επιθέσεις, στην προσπάθειά τους να την περιορίσουν. Τα κράτη που έχουν επιλεγεί είναι οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γαλλία και η Ρωσία, ως εκ των κυριότερων στρατιωτικών, οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων του πλανήτη.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα αποτιμηθεί η λειτουργία του σύγχρονου διεθνούς νομικού πλαισίου αντιμετώπισης του φαινομένου, στην παγκόσμια καθώς και στη διαπεριφερειακή διάστασή της, με έμφαση στην περίοδο μετά την 9/11. Συγκεκριμένα, θα αναλυθεί το υφιστάμενο πλαίσιο διεθνούς νομικής αντιμετώπισης του ΟΗΕ και, στη συνέχεια, θα εξετασθεί το πλέγμα της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ και οι στρατηγικές αντιμετώπισης της τρομοκρατίας από τις ομοσπονδιακές υπηρεσίες. Ακολούθως, θα εξετασθεί η πρόσληψη των ανωτέρω εργαλείων από τις αρχές της ΕΕ, ενώ θα συγκριθούν και θα αξιολογηθούν τα επιχειρησιακά μοντέλα καταπολέμησης της τρομοκρατίας στην εφαρμοστική διάσταση τους, ως μέθοδοι και συνθήκες διαχείρισης του φαινομένου σε διεθνή βάση.

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος της εργασίας διαπραγματεύεται μία νέα πολιτική διεθνούς ασφάλειας με έμφαση στην άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των δυτικών και ανατολικών κοινωνιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Αν και θεωρείται δύσκολη η προσπάθεια οριοθέτησης της συγκεκριμένης έννοιας, η τρομοκρατία έχει ερμηνευθεί με ποικίλους τρόπους,. Σύμφωνα με αρκετούς μελετητές η τρομοκρατία αφορά την «προμελετημένη άσκηση βίας εναντίον στόχων που δεν ενέχονται σε πολεμικές επιχειρήσεις εκ μέρους “υπο-εθνικών» ομάδων ή παράνομων πρακτόρων με σκοπό να επηρεάσουν την κοινή γνώμη” (Δημητράκος, 2004). Η επιτακτική ανάγκη ανάλυσης του φαινομένου έγκειται στο γεγονός πως οι τρομοκρατικές ενέργειες παραβιάζουν σημαντικά ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ παράλληλα απειλείται η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια των κρατών (Saul, 2006).

Αν και η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει και ορίζει την τρομοκρατία με διαφορετικό τρόπο, επισημαίνεται ως κοινός τόπος η παραβίαση βασικών κανόνων δικαίου αλλά και η επικινδυνότητα της δράσης της, εξαιτίας των ανθρώπινων απωλειών και της καταστροφής δημόσιας περιουσίας και υποδομών. Η απόδοση διεθνούς χαρακτήρα στην τρομοκρατία οφείλεται στην ανάπτυξη της όχι μόνο σε στενά εθνικά όρια αλλά σε διεθνές επίπεδο, με αποτέλεσμα να απειλείται η παγκόσμια ασφάλεια και να διαταράσσεται η λειτουργία της διεθνούς κοινότητας, προκαλώντας τρόμο και ανασφάλεια στην διεθνή κοινή γνώμη (Δημητράκος, 2004).

Η ανάγκη έγκαιρης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης της τρομοκρατίας οδήγησε στη διερεύνηση των απαιτούμενων μηχανισμών, ώστε, μέσω της κατανόησης των αιτιών που ενισχύουν την τρομοκρατία στη σύγχρονη εποχή, τα εθνικά κράτη και οι

διεθνείς συνασπισμοί να μπορέσουν να την αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά (Krieger, 2011). Στο άκουσμά του και μόνο ο όρος «τρομοκρατία» δημιουργεί δυσμενείς συνειρμούς. Οι απόψεις για το φαινόμενο της τρομοκρατίας έχουν αλλάξει κατά τη διάρκεια των ετών και πολλές από τις θεωρίες, που έχουν διατυπωθεί για την τρομοκρατία, έχουν επαληθευτεί.

1.2 Θεωρίες περί τρομοκρατίας

Ο Ν. Chomsky, προσεγγίζει την τρομοκρατία αναλύοντάς την σαν «ένα όπλο που χρησιμοποιείται στην υπηρεσία κάποιου συστήματος δύναμης» (Chomsky, 1991) εντάσσοντας την σε ένα πολιτικό πλαίσιο. Κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις που αναδεικνύουν την παγκόσμια διάσταση του φαινομένου είναι αρχικά η ταύτιση της τρομοκρατίας με τον πόλεμο. Βέβαια η ταύτιση αυτή είναι ιδεατή, θα μπορούσε όμως, στην πραγματικότητα, να δικαιολογηθεί ως λιγότερο ουτοπική, κυρίως από τον αριθμό των θυμάτων από τον άμαχο πληθυσμό που αυξάνεται συνεχώς λόγω των τρομοκρατικών επιθέσεων.

Μια άλλη θεωρητική προσέγγιση εμφανίζει την τρομοκρατική πράξη ως υποκατάστατο πολεμικών πράξεων. Ο Β. Jenkins (1983) καταγράφει κάποια σενάρια που δικαιολογούν την τρομοκρατία ως υποκατάστατο πολεμικών πράξεων. Σύμφωνα με τον Jenkins, ο οποίος κάνει λόγο για το σενάριο της διεθνούς συνομοσίας, οι τρομοκράτες αποτελούν μέλη κάποιας μυστικής οργάνωσης, η οποία έχει ως σκοπό την ανάμειξη στα διεθνή δεδομένα προκαλώντας παγκόσμια αποσταθεροποίηση (Jenkins, 1983). Τη συγκεκριμένη θεωρία υποστήριξε κυρίως η αμερικανική πολιτική, αφήνοντας να εννοηθεί πως στο παρασκήνιο τρομοκρατικών εκδηλώσεων βρισκόταν η Σοβιετική Ένωση, εμπλέκοντας και άλλα – κατά το παρελθόν – σοσιαλιστικά κράτη στα τρομοκρατικά θέματα και υπονοώντας πως έχουν σκοπό την παγκόσμια σοσιαλιστική επανάσταση.

Οι μαζικές καταστροφές, που προκαλούν οι τρομοκράτες έχοντας αποκτήσει ενδεχομένως πυρηνικά όπλα, αποτελούν το δεύτερο σενάριο του Jenkins, του οποίου οι υποστηρικτές αναφέρονται εμμέσως σε «κράτη-τρομοκράτες», όπως η Λιβύη του Καντάφι, το Ιράκ επί Σ. Χουσεΐν, το Ιράν, η Συρία, κ.α. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο κίνδυνος δεν λογίζεται ως απειλή, υπό την έννοια της άμεσης στρατιωτικής

προσβολής από τα «κράτη-τρομοκράτες», αλλά ως πιθανότητα της χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής σε τρομοκρατικές ενέργειες.

Το τρίτο σενάριο υποστηρίζει το ενδεχόμενο τρομοκρατικών επιθέσεων σε μαζικούς στόχους, όπως είναι οι μαζικές συρράξεις. Η θεωρία αυτή αναφέρεται στην αντικατάσταση του πολέμου από την τρομοκρατία καθώς αποτελεί μέσο εξίσου ολέθριο και αποτελεσματικό. Η θεωρία αυτή συναντά τους λιγότερους υποστηρικτές στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα.

Μια άλλη θεωρητική προσέγγιση επιχειρεί να ταυτίσει την έννοια της τρομοκρατίας με τον ανταρτοπόλεμο. Αναφέροντας τον ορισμό που έδωσε ο Alleman για τον αντάρτη, όπου αναφέρει ότι ο αντάρτης «μάχεται κατ' εξοχήν έναν αντίπαλο στρατιωτικά εξοπλισμένο, όπως είναι ο στρατός ή η αστυνομία, ακόμα και όταν αυτό είναι μη συμβατός τρόπος» (Robert, 1976). Βέβαια, αναλύοντας την παραπάνω θεωρία θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως η έννοια του ανταρτοπόλεμου αποτελεί κατ' επέκταση ορισμό της έννοιας του πολέμου. Η διαφορά ανάμεσα στον ανταρτοπόλεμο και την τρομοκρατία έχει καταστεί σήμερα δυσδιάκριτη. Το NATO ορίζει τον ανταρτοπόλεμο *“ως στρατιωτικές και παραστρατιωτικές επιχειρήσεις που διεξάγονται σε κατεχόμενες από τον εχθρό ή και σε εχθρικές περιοχές από άτακτες βασικά ντόπιες δυνάμεις”* (www.fas.org).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι δυνατόν, να υπάρξει ταύτιση των δύο αυτών ορών, καθώς ταύτιση σημαίνει πως δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία ώστε να διαφοροποιηθούν οι δύο ορισμοί. Ο σκοπός του ανταρτοπόλεμου είναι η προσπάθεια να μειωθεί η δύναμη των εχθρικών ενόπλων σωμάτων με αποτέλεσμα να καταλάβουν το κατεκτημένο έδαφος, ενώ η τρομοκρατία εκδηλώνεται με μεμονωμένα χτυπήματα που συνήθως στρέφονται κατά μη στρατιωτικών στόχων και δεν συνδέονται με την προσπάθεια κατάληψης εδάφους (Robert, 1976). Αυτές είναι κάποιες κλασικές θεωρίες για την τρομοκρατία, οι οποίες δεν αποτυπώνουν την έννοια της τρομοκρατίας στη σφαιρική διάστασή της. Από την πλευρά του ο C. Marighella (1971) αναφέρει πως μία επαναστατική οργάνωση αναπτύσσεται με δύο τρόπους, αυτόν της προπαγάνδας και αυτόν της εκδήλωσης επαναστατικών πράξεων με τη χρήση όμως της βίας και όχι με τον τρόπο του προσηλυτισμού.

Η μέθοδος του εκφοβισμού αποτελεί μία ακόμα θεωρία που αναδεικνύει τη φιλοσοφία του τρομοκράτη. Η συγκεκριμένη μέθοδος παρατηρείται συχνά ως μέσο άσκησης τρομοκρατικών ενεργειών σε διαφορετικές μάλιστα τρομοκρατικές οργανώσεις. Χαρακτηριστικά τη μέθοδο του εκφοβισμού χρησιμοποιούσε η τρομοκρατική ομάδα «Ιργκούμ», όπου κρέμασε Βρετανούς στρατιώτες στα δέντρα για να καταρρακώσει το ηθικό του βρετανικού στρατού κατοχής (www.apothetirio.teiep.gr).

Η επιλογή στόχων με σκοπό τον εκφοβισμό ομάδων αποτελεί συνήθης θεωρία των τρομοκρατών για τη τρομοκρατία. Εμβαθύνοντας τη θεωρία του, ο Jenkins αναφέρει πως «πρέπει να σκεφτόμαστε σαν τρομοκράτες, διαφορετικά δεν μπορούμε να καταλάβουμε την ουσία των πραγμάτων». Σκοπός, λοιπόν, των τρομοκρατών είναι να ενσπείρουν τον φόβο και να προκαλέσουν τον τρόμο με τις πράξεις τους σε ένα ειδικό ακροατήριο, το οποίο λειτουργεί ως αποδέκτης της πράξης βίας. Η πρόκληση του τρόμου, όμως, αποτελεί το μέσο επίτευξης των στόχων των τρομοκρατών. Σκοπός τους δεν είναι να προκαλέσουν φόβο και τρόμο μόνο στην ομάδα - αποδέκτη των πράξεων βίας αλλά να μεταφέρουν τρόμο στο σύνολο της κοινής γνώμης έτσι ώστε να σταλεί ένα μήνυμα προς το σύνολο της κοινωνίας (Μπόση, 2000).

Δεν θα πρέπει ωστόσο να παραλειφθεί και μία ακόμη όψη της τρομοκρατίας, η οποία εστιάζει στην ψυχοσύνθεση του τρομοκράτη. Πρόκειται για τη θεωρία που χαρακτηρίζει τους τρομοκράτες ως “*ψυχοπαθείς φανατικούς*”, η οποία έχει απορριφθεί εν πολλοίς ελλείψει επιστημονικής βάσης. Μάλιστα δεν είναι λίγες οι φορές που έπειτα από εξέταση τρομοκρατών από ψυχιάτρους, τα πορίσματα τους χαρακτηρίζουν έξυπνους, χωρίς κανένα σύμπτωμα ψύχωσης ή νεύρωσης με φυσιολογική προσωπικότητα.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ επιδόθηκε σχολαστικά στην ανάλυση του φαινομένου της τρομοκρατίας, καθώς επλήγη περισσότερο από άλλες χώρες στο τομέα αυτό στη διεθνή διάστασή του. Έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις και θεωρίες αμερικανών αναλυτών και πανεπιστημιακών για το φαινόμενο της τρομοκρατίας και, κυρίως, για την εξωτερική πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση των ΗΠΑ. Το FBI (Federal Bureau Investigation) υπογραμμίζει την παράνομη άσκηση βίας της τρομοκρατικής δράσης κατά ατόμων ή περιουσίας, για να αποδομηθεί η κυβέρνηση και να πληγεί ο

άμαχος πληθυσμός με απώτερο στόχο την επίτευξη πολιτικών και κοινωνικών σκοπών¹.

Η άποψη πως η τρομοκρατία ταυτίζεται με το έγκλημα υποστηρίζεται ευρέως, κυρίως, μετά από δολοφονικές επιθέσεις που προκλήθηκαν από τρομοκράτες. Ωστόσο, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί η άποψη περί του αντιθέτου, του Γ. Πανούση (1990, 1991):

“Η τρομοκρατία όντας κοινωνικό-πολιτικό φαινόμενο, δεν είναι δυνατόν να ενταχθεί στον εγκληματολογικό προβληματισμό, γιατί το προσβαλλόμενο έννομο αγαθό δηλαδή η κοινωνική δομή, λειτουργία και πολιτική εξουσία, τα κίνητρα (π.χ. αλτρουιστικά, ιδεολογικά κίνητρα, αντίθετα με τα εγωιστικά που χαρακτηρίζουν τους εγκληματίες του κοινού ποινικού δικαίου), ο στόχος (δομικές κοινωνικές ή ριζικές πολιτικές αλλαγές), η οργάνωση (διεθνές και κρατικές διασυνδέσεις, με υπηρεσίες και μηχανισμούς), και η αντιμετώπιση (τόσο από δικονομική άποψη όπως είναι τα ειδικά δικαστήρια, κατηγορούμενοι, όσο και από σωφρονιστική) βρίσκεται έξω από το γνωστικό αντικείμενο της Εγκληματολογίας”.

Κατά πολλούς μελετητές το φαινόμενο της τρομοκρατίας αναπτύσσεται με συνειδητό τρόπο από διάφορους πολιτικούς παράγοντες, οι οποίοι επιδιώκουν να προωθήσουν συλλογικές αξίες, προκαλώντας σημαντικές πολιτικές και κοινωνικές μεταβολές που διαταράσσουν την παγκόσμια ισορροπία. Όμως υπάρχουν αρκετοί, που τη συνδέουν και με την προσπάθεια μίας οργάνωσης να αξιοποιήσει τις τρομοκρατικές επιθέσεις, για να διασφαλίσει την επιβίωση της στις σύγχρονες ανταγωνιστικές συνθήκες. Για να επιτύχουν τους στόχους του οι ηγέτες αυτών των οργανώσεων διερευνούν τα κίνητρα που παρέχουν προς τα μέλη τους και αναζητούν διαρκώς τρόπους ικανοποίησης των αιτημάτων τους και επίτευξης της αφοσίωσης τους προς το πρόσωπό τους και προς τις αρχές της τρομοκρατικής οργάνωσης (Crenshaw, 1987).

Ο Michel Wieviorka (1971) προσέγγισε τη τρομοκρατία από την προοπτική της κοινωνιολογίας, εμμένοντας στην μετακίνηση των ομάδων από το κοινωνικό κίνημα στο «κοινωνικό αντι-κίνημα», που μπορεί να μετατρέψει για παράδειγμα οργανώσεις εργασίας σε τρομοκρατικές οργανώσεις μετατρέποντάς τη μορφή του κινήματός τους στην “*πιο ακραία και διαστρεβλωμένη μορφή του*” (Keet, 2003). Δηλαδή, οι

¹ Βλ. Εκτενέστερα και <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005/>, όπου και παρατίθενται κατά λέξη τα εξής: “terrorism is defined in the Code of Federal Regulations as “the unlawful use of force and violence against persons or property to intimidate or coerce a government, the civilian population, or any segment thereof, in furtherance of political or social objectives”

διαστάσεις που μπορεί να λάβει μία κοινωνική μετακίνηση βασίζονται στις αρχές της αντίθεσης και του συνόλου, που αρθρώνονται σε ένα θεωρητικό επίπεδο.

Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα βέβαια συνδέονταν σχεδόν πάντα με την τρομοκρατία. Όπως είναι γνωστό, με την εκπνοή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εμφανίστηκαν στο προσκήνιο πλήθος απελευθερωτικών κινήσεων, που μάχονταν οποιαδήποτε μορφή κατοχής ή εξουσίας. Οι οργανώσεις αυτές χαρακτηρίζονταν ως τρομοκρατικές και τα μέλη τους τρομοκράτες και εγκληματίες. Το ερώτημα, που γεννάται, είναι μέχρι ποιο σημείο η δράση τους θα μπορεί να χαρακτηριστεί ως τρομοκρατική. Η σύγκυση μεταξύ τρομοκρατίας και απελευθερωτικών ομάδων πολλές φορές υφίσταται προς όφελος των κρατών (Δασκαλοπούλου –Λιβαδά, 1998).

Σε κάθε περίπτωση, έχει σημασία να εξετάζεται η αντιληψιακή και υποκειμενική διάσταση του φαινομένου της τρομοκρατίας, δηλαδή η σκέψη των συνωμοτικών οργανώσεων που ασκούν την τρομοκρατία. Για τον λόγο αυτό αναλύονται ακολούθως δύο θεωρίες, οι οποίες εμπεδώνουν μία περισσότερο σφαιρική και συνολική διάσταση, μέσω της οποίας εξαγάγονται δύο διαφορετικές πολιτικές θεωρίες, οι οποίες αποτελούν το πρωτόλειο επίπεδο της ανάλυσης του φαινομένου στις διεθνείς διαστάσεις του. Η πρώτη προσέγγιση βασίζεται στην παραδοχή πως η τρομοκρατική πράξη αποτελεί συνειδητή επιλογή από κάποιον πολιτικό παράγοντα και ερμηνεύεται ως απάντηση σε εξωτερικά ερεθίσματα, ιδιαίτερα σε κυβερνητικές δράσεις. Η δεύτερη προσέγγιση εστιάζει στις εσωτερικές οργανωτικές διαδικασίες των τρομοκρατικών οργανώσεων ή οργανώσεων που κινητοποιούνται από παρόμοια κίνητρα. Στην περίπτωση αυτή, η τρομοκρατική ενέργεια παρουσιάζεται σαν αποτέλεσμα πάλης των οργανώσεων για επιβίωση μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

1.3 Η συντελεστική προσέγγιση

Η τρομοκρατία στη συγκεκριμένη θεωρία αποτελεί το μέσο για να επιτευχθεί κάποιος πολιτικός σκοπός. Για τον λόγο αυτό η χρήση βίας κρίνεται σκόπιμη. Οι κυβερνήσεις και οι αντίπαλοι υφίστανται σε τυπική σύγκρουση, όπου οι ενέργειες του κάθε μέρους αποβλέπουν στον επηρεασμό του άλλου. Μελέτες αναλυτών, όπως αυτή του Τ.

Schelling (1983), δείχνουν πως η τρομοκρατία είναι μια μορφή βίαιου εξαναγκασμού, και ως εκ τούτου, βασίζεται στη δύναμη να μπορεί να βλάψει και να εκφοβίσει υπό μορφή αντιποίνων για την εκδήλωση απροκάλυπτων στρατιωτικών επιχειρήσεων. Η τρομοκρατία στη συγκεκριμένη προσέγγιση, έχει ως στόχο να παράγει μια αλλαγή στην πολιτική θέση της κυβέρνησης και όχι την καταστροφή του στρατιωτικού δυναμικού.

Οι τρομοκρατικές οργανώσεις ενεργούν υπολογίζοντας το μέγεθος της αξίας και των ωφελειών που προκύπτει από κάθε επιχείρηση καθώς και από τις πιθανότητες αποτυχίας ή επιτυχίας. Οι Τρομοκρατικές ενέργειες μπορούν να συμβούν για διάφορους λόγους: σημασία του κινήτρου, εάν το κόστος της προσπάθειας είναι υψηλό ή χαμηλό, εάν οι πιθανότητες επιτυχίας ή αποτυχίας είναι αυξημένες ή όχι. Οι εξτρεμιστικές ομάδες μπορούν να ενεργήσουν είτε από ανάγκη για επίτευξη των στόχων τους είτε από απελπισία, δηλαδή εξαρτάται από το αν αντιληφθούν την εμφάνιση κάποιας ευκαιρίας ή εάν απειληθούν. Η στρατηγική που ακολουθεί εξηγεί εννοιολογικά τις αιτίες των αιφνιδιαστικών επιθέσεων. Από την ανάλυση της παραπάνω θεωρίας συνάγεται πως η τρομοκρατία στηρίζεται στο μηχανισμό του αιφνιδιασμού και εφαρμόζεται κυρίως στις μικρές ομάδες οι οποίες υστερούν σε δύναμη και ικανότητα (Crenshaw, 1987).

Η χρήση της τεχνικής του αιφνιδιασμού ερμηνεύεται συχνά από την έλλειψη αμυντικής προετοιμασίας όσο και από τις ικανότητες του αντιπάλου. Ο εχθρός καταφεύγει συχνά στον αιφνιδιασμό μεταβάλλοντας κάθε φορά τον τρόπο εκδήλωσής του, καθιστώντας ως πλέον καινοτόμες τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιεί. Από την αρχή της εμφάνισης της σύγχρονης τρομοκρατίας, οι τρομοκράτες έχουν αναπτύξει νέες και περίτεχνες μεθόδους ομηρίας, συμπεριλαμβανομένων των αεροπειρατειών, τις καταλήψεις σε πρεσβείες ή προξενεία και την απαγωγή διπλωματών και στελεχών επιχειρήσεων. Η τρομοκρατία επίσης εφηύρε νέες μεθόδους και επιδόθηκε σε βομβιστικές επιθέσεις που ήταν συγκλονιστικές ως προς τη μαζικότητα και την ισοπεδωτική και άνευ εξαιρέσεων καταστροφικότητά τους μέσω της επιθυμίας των δραστών να πεθάνουν στο βωμό των ιδεών τους. Σκοπός της τρομοκρατίας για να διατηρηθεί «ζωντανή», αποτελεί λοιπόν η μέθοδος του αιφνιδιασμού, καθώς τα αποτελέσματά του καταστούν επιτυχή (Crenshaw, 1987).

Η επιτυχία ή η αποτυχία μιας οργάνωσης βασίζεται στην ικανότητα να επιτύχει τους πολιτικούς σκοπούς που έχει καθορίσει. Λίγες οργανώσεις επιτυγχάνουν τους μακροπρόθεσμους ιδεολογικούς στόχους που ισχυρίζονται ότι υπηρετούν, και ως εκ τούτου, πρέπει να συμπεράνει κανείς ότι η τρομοκρατία, ως προς το αποτέλεσμα των ιδεολογικών της στόχων, είναι αντικειμενικά αποτυχούσα. Όμως, οι εξτρεμιστικές οργανώσεις κατορθώνουν συχνά τους στρατηγικούς τους σκοπούς, επιδιώκοντας ιδιαίτερα την δημοσιότητα και την κοινωνική αναγνώριση.

1.4 Η θεωρία της οργανωτικής διαδικασίας

Η συγκεκριμένη θεωρία επικεντρώνεται στην εσωτερική πολιτική μιας τρομοκρατικής οργάνωσης. Θεμελιώδης σκοπός της είναι η διατήρηση της εσωτερικής της δυναμικής. Ο απώτερος φυσικά στόχος είναι η επιβίωσή της. Τα μέλη των τρομοκρατικών οργάνωσεων δεν επιζητούν τους ίδιους σκοπούς, όπως την απλή επιβίωση, αναλόγως της βαθμίδας που υπηρετούν. Τα ηγετικά μέλη αποβλέπουν στην προώθηση της οργάνωσης και της ανάδειξης συγκεκριμένης πολιτικής. Για να επιβιώσει μία οργάνωση απαιτείται η παροχή κατάλληλων κινήτρων στα μέλη της, που πολλές φορές όμως τα κίνητρα αυτά δεν είναι σαφή και ξεκάθαρα, ώστε συχνά η στρατολόγηση των μελών να συνδέεται με λόγους διαφορετικούς από την αρχική ιδεολογική δέσμευση. Τα κίνητρα αυτά μπορούν να καθρεφτίζουν ποικίλες ατομικές ανάγκες, όπως την ανάγκη συμμετοχής σε μία ομάδα, την καθιέρωση σε μία κοινωνική θέση, τη συντροφικότητα και την απόκτηση υλικών οφελών. Η τρομοκρατία δεν υποκινείται μόνο από ατομικά κίνητρα κατά την εικόνα που επιθυμεί να παρουσιάζεται (Crenshaw, 1987).

Σε αρκετές περιπτώσεις επιδιώκεται η σύνδεση της διεθνούς τρομοκρατίας με το οικονομικό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο ικανοποιούνται οι πολιτικοί λόγοι, που ήδη αναφέρθηκαν. Η σχέση, δηλαδή, της οικονομικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε τρομοκρατικές οργανώσεις δημιουργεί ανησυχία, καθώς η συμμετοχή σε τρομοκρατικές επιθέσεις από άτομα με διαφορετικά χαρακτηριστικά καθορίζεται από την πιθανή ικανοποίηση των στόχων των τρομοκρατών και την επίτευξη ποικίλων πολιτικών μεταβολών. Επιπλέον, με βάση έρευνες που πραγματοποιήθηκαν, είναι εμφανής η αδυναμία σύνδεσης των τρομοκρατικών επιθέσεων με την οικονομική

κατάσταση και το εκπαιδευτικό επίπεδο των τρομοκρατών. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι τρομοκράτες προέρχονται από κατώτερα οικονομικά στρώματα, καθότι, όπως έχει αποδειχθεί, αρκετοί από τους συμμετέχοντες στις γνωστές τρομοκρατικές οργανώσεις της Ανατολής είναι οικονομικά εύρωστοι. Αντίθετα, τις περισσότερες φορές η ανέχεια συνδέεται με την έναρξη εμφυλίων πολέμων στις χώρες αυτές (Krueger & Maleckova, 2003).

Σε πολλές περιπτώσεις η τρομοκρατία αποδίδεται στην προβληματική οικονομική, πολιτική και κοινωνική κατάσταση των σύγχρονων κρατών, εγείροντας κύμα διαμαρτυριών και αντιδράσεων και δίνοντας ώθηση στην ανάπτυξη τρομοκρατικών οργανώσεων. Η αδυναμία διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής και προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών αποδίδεται στην εμφάνιση των τρομοκρατικών αντιδράσεων, με άλλοθι την ανάγκη αντιμετώπισης των κοινωνικών ανισοτήτων και αποκατάστασης της κοινωνικής δικαιοσύνης (Freytag, 2011). Υποστηρίζεται, επίσης, ότι οι κοινωνικοοικονομικές μεταβολές επηρεάζουν τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, με αποτέλεσμα η τρομοκρατία να αποδίδεται στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών (Olson, 1963).

1.5 Η θεωρία των παιγνίων στην τρομοκρατία

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ο Schelling ανέπτυξε τη «θεωρία της στρατηγικής» που αφορά τον κόσμο των διεθνών σχέσεων, μία θεωρία που προσάρμοσε στη γνωστή «θεωρία των παιγνίων». Στο σύγγραμμά του *the Conflict of Strategy*, προσπαθεί να περιγράψει πως τα άτομα και τα έθνη καταλήγουν σε συμφωνία μεταξύ τους όταν παρεμβάλλεται διαπραγμάτευση, επινοώντας την έννοια ενός «εστιακού σημείου» (focal point, γνωστό και ως σημείο Schelling). Η διαδικασία αυτή επιχειρεί να προβάλλει το τι θα έκανε το άλλο άτομο ή η έτερη χώρα. Για να στηρίξει τη θεωρία του ο Schelling, το 1950, και να καταλήξει σε εύστοχη απόδειξη, ζήτησε από φοιτητές να υποδείξουν μία τοποθεσία για να συναντήσουν κάποιον ξένο, χωρίς να έχουν ορίσει το τόπο και το χρόνο εκ των προτέρων. Τα αποτελέσματα του πειράματος, έδειξαν πως οι περισσότεροι φοιτητές, επέλεξαν τα περίπτερα πληροφοριών και μάλιστα κοντά σε κεντρικό σταθμό και, το κυριότερο, σχεδόν όλοι επέλεξαν ως χρόνο συνάντησης, το μεσημέρι (www.foreignaffairs.com).

Ο Schelling, στη συνέχεια πραγματοποίησε και ένα δεύτερο πείραμα. Μοίρασε σε μία ομάδα ανθρώπων χαρτιά που περιείχαν 16 τετράγωνα και θα τους αντάμειβε με κάποιο βραβείο εάν επέλεγαν όλοι το ίδιο κουτάκι. Βάση πιθανοτήτων, μόνο το 6% θα ήταν δυνατόν να διαλέξει το ίδιο κουτάκι. Στη πραγματικότητα όμως πάνω από 60% επέλεξε το ίδιο κουτάκι, επαληθεύοντας τη θεωρία πως οι άνθρωποι μπορούν να φτάσουν στο ίδιο συμπέρασμα όταν τα κίνητρα που τους παρέχονται είναι τα κατάλληλα. Η ανωτέρω θεωρία είναι η πλέον κατάλληλη για την εξήγηση της σύγχρονης τρομοκρατίας, παρόλο που ο Schelling δεν θα μπορούσε να προβλέψει την εφαρμογή της.

Αναλυτικότερα, εάν εφαρμοσθεί το πείραμα με τα 16 κουτάκια στην τρομοκρατία, όλα τα άτομα, επιφορτισμένα με την ίδια ιδέα, θα επιλέξουν το ίδιο κουτάκι, θα εμπλέκονται δηλαδή σε τρομοκρατικές ενέργειες, μια πραγματικότητα που ο Schelling αποκαλεί «μεταφυσική στιγμή» (www.foreignaffairs.com). Αυτή την επιλογή έχουν κάνει πάνω από 20.000 ξένοι μαχητές, όπου αρκετοί από αυτούς έχουν μεγαλώσει και αναπτύξει τις προσωπικότητές τους σε ανεπτυγμένες και δημοκρατικές χώρες. Σύμφωνα με τη θεωρία του Schelling, τα άτομα αυτά θα κατέφευγαν στην ίδια επιλογή ορθολογικά στηριζόμενοι σε ένα σύστημα. Ο Σαλαφισμός επί παραδείγματι αποτέλεσε ένα σύστημα αξιών για τους Τσιχαντιστές, το οποίο αντικαταστάθηκε από τον Χαριτζιτισμό. Ουσιαστικά, οι οπαδοί του Σαλαφισμού δεν είναι βίαιοι στο σύνολό τους και γίνεται αντιληπτό πως η βία δε μπορεί να τροφοδοτείται αποκλειστικά και μόνο από τη σαλαφιστική ιδεολογία.

Η οργάνωση του ISIS στηρίζει τη θεωρία της σε περιστάσεις, που οι μουσουλμανικές κοινότητες παρατηρούν και βιώνουν. Συγκεκριμένα, για τους ανθρώπους που δε ζουν στον ανεπτυγμένο κόσμο και που είναι κοινωνικά και οικονομικά αδύναμοι καθώς και για εκείνους που βιώνουν τις θηριωδίες του πολέμου, όπως η Συρία, η οργάνωση αυτή υπόσχεται γαλήνη, ηρεμία σε ένα αυθεντικό ισλαμικό κράτος, πλούσιο σε ευκαιρίες για εύφορη ζωή και πνευματική ολοκλήρωση. Εκείνοι ουσιαστικά που πείθονται από την θεωρία αυτή του ISIS καταφεύγουν στη τρομοκρατία, την οποία χρησιμοποιούν ως μέσο σε έναν αγώνα που θα τους εξασφαλίσει σωματική και πνευματική γαλήνη και ελευθερία.

Βέβαια, δεν υποστηρίζεται με τα ανωτέρω πως η θεωρία του ISIS αυτή, καθαυτή, είναι ικανή να μπει νεοσύλλεκτους στη Συρία. Οι δυτικές χώρες θα πρέπει να προσπαθήσουν ώστε να μη δημιουργηθεί αυτό το «εστιακό σημείο». Διότι στη θεωρητική τους βάση, τα λεγόμενα «εστιακά» σημεία χρειάζονται κάποιο κίνητρο ώστε να επιλεγθεί το ίδιο κουτάκι και μάλιστα να οριοθετηθεί και το πλέγμα που θα περιλαμβάνει τα 16 κουτάκια, ήτοι το «πλαίσιο» κατά τον M. Bacharach. Ο Bacharach έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάλυση της θεωρίας των παιγνίων, εξηγώντας πως το πλαίσιο, που διαμορφώνεται, δεν είναι άλλο από ένα πλαίσιο εννοιών και πεποιθήσεων, όπου κάποιος που συλλογίζεται πράγματα σχετικά με τον κόσμο, θα επιχειρήσει να τα εφαρμόσει. Όσον αφορά το ISIS, η αντιμετώπιση της στρατολόγησης των μελών του, μέσω της μη δημιουργίας του πλαισίου, είναι πιο σημαντική από την αντιμετώπιση της προπαγάνδας του (www.foreignaffairs.com).

Το ISIS συμβάλλει στην κατασκευή αυτού του πλαισίου προσφέροντας υλικά αγαθά, όπως παλλακίδες και χρήματα, αλλά και ιδεολογικά, όπως η υπόσχεση της ιδανικής κοινωνίας (www.foreignaffairs.com), κάτω από την ομπρέλα του σουνιτισμού και το όραμα του προφήτη Μωάμεθ. Μάλιστα έχει αποδείξει πως η προπαγάνδα του είναι αποτελεσματική και στα δύο. Και αυτό γιατί έχει καταλάβει άμεσα μεγάλα εδαφικά τμήματα της Συρίας και του Ιράκ και εκμεταλλεύεται τις πηγές πετρελαίου και άλλων πόρων της περιοχής. Η Δύση για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ιδεολογία και την πολιτική του ISIS, θα πρέπει να μεριμνήσει για τη κατασκευή κατάλληλων πλαισίων.

1.6 Ανακεφαλαίωση

Η ποικιλία των λόγων δημιουργίας των τρομοκρατικών οργανώσεων και της χρησιμοποίησης της ένοπλης βίας για την προώθηση των συμφερόντων και των ιδεών τους δημιουργεί έντονο προβληματισμό για την αδυναμία σωστού σχεδιασμού μιας αποτελεσματικής αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Οι επιθέσεις στις ΗΠΑ, στη Γαλλία και σε άλλα σημεία αποδεικνύουν τον διεθνή χαρακτήρα της σύγχρονης τρομοκρατίας και τη δημιουργία μίας «νέας τάξης πραγμάτων», που αδυνατεί να διασφαλίσει την πολιτική σταθερότητα και την κοινωνική συνοχή, προβληματίζοντας

τη διεθνή κοινή γνώμη και ενισχύοντας την ανασφάλεια και τον τρόμο, τη στιγμή που καταφαίνεται η αδυναμία αντιμετώπισης του μεταναστευτικού προβλήματος.

Η διεθνής τρομοκρατία βέβαια είναι ένα εξελισσόμενο φαινόμενο, πολύπλοκο και πολύμορφο, που είναι δύσκολο να υπαχθεί σε εννοιολογικούς περιορισμούς, και που πολλές φορές οι έννοιες που του αποδίδονται εξυπηρετούν πολιτικούς σκοπούς και προπαγανδιστικούς στόχους (Δασκαλοπούλου-Λιβαδά, 1998). Καθοριστικό εντούτοις ρόλο διαδραματίζει και η διείσδυση των νέων τεχνολογιών στον τομέα αυτό, με αποτέλεσμα να ενισχύονται οι κίνδυνοι από τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Ο τρόπος παρουσίασης των επιθέσεων στο Παρίσι αποδεικνύει ότι η τρομοκρατία χρησιμοποιείται από τα ΜΜΕ, με τρόπο που ενισχύει την ανάπτυξη της και δημιουργεί μία συγκεκριμένη εικόνα για την αντιμετώπιση των τρομοκρατών. Η εκάστοτε εννοιολογική προσέγγιση είναι συνυφασμένη με την επικοινωνιακή πρόσληψή της στην εποχή της παγκοσμιότητας της πληροφόρησης, γεγονός που εντείνει τους κινδύνους για τη διαρκή εδραίωσή του στην ανάλογη κλίμακα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΗΜΙΤΕΛΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γαλλία και η Ρωσία αποτελούν τις κορυφαίες χώρες του πλανήτη, που έχουν επιχειρήσει με διάφορους τρόπους να αντιμετωπίσουν την τρομοκρατία, χωρίς να έχουν καταφέρει έως σήμερα να την εξουδετερώσουν και να την εξαλείψουν οριστικά. Ειδικότερα, οι ΗΠΑ, μετά την επίθεση του 2001, ξεκίνησαν τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, με απώτερο στόχο την εξάρθρωση της Αλ – Κάιντα, προωθώντας μέτρα κατά οποιασδήποτε χώρας υποθάλλει τρομοκρατικές οργανώσεις. Οι ηγεσίες των ΗΠΑ αναγνωρίζουν την επιτακτικότητα της αποτελεσματικής αντιμετώπισης του φαινομένου και δίδουν έμφαση στον έλεγχο του διαδικτύου, προκειμένου να διερευνηθεί ο αριθμός των ατόμων που έχει διεισδύσει κατά το πρόσφατο διάστημα στον εξτρεμισμό (www.cnn.gr).

Επιπλέον πραγματοποιήθηκε με οργανωμένο αλλά όχι ενωτικό τρόπο η επίθεση σε τρομοκρατικούς στόχους στη Συρία, τόσο από πλευράς Ρωσίας, όσο και από πλευράς ΗΠΑ, Βρετανίας και Γαλλίας δίχως ωστόσο να κατορθώσουν να εξοντώσουν την οργάνωση του ISIS, αφού δεν συμφωνήθηκε μία κοινή επιχειρησιακή στρατηγική μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ. Το διεθνές προσκλητήριο κατά της τρομοκρατίας που έγινε από τους Πούτιν και Ολάντ κατέληξε στις ειρηνευτικές διαδικασίες μεταξύ συριακής κυβέρνησης, αντιπολίτευσης και συριακών κούρδικών δυνάμεων, με το ISIS να ελέγχει ένα σημαντικό μέρος των εδαφών σε Συρία και Ιράκ. Δευτερεύουσες παρεμβάσεις, όπως ο εκτενής έλεγχος σε αιτήσεις για παραχώρηση βίζας σε άτομα που προέρχονται από χώρες του Ισλάμ (www.cnn.gr) και η λήψη δρακόντειων μέτρων ασφαλείας στις ΗΠΑ δεν έχουν οδηγήσει στην επιτυχή αντιμετώπιση του φαινομένου, αφού έχουν αυξηθεί σε συχνότητα οι ένοπλες επιθέσεις περιορισμένης εμβέλειας στο εσωτερικό της χώρας..

Την επαύριο της επίθεσης στο Bataclan, η Γαλλία, ανταπέδωσε με σειρά εναέριων βομβαρδισμών στη Συρία, ενώ, σε συνεργασία με το Βέλγιο, προχώρησε στην επέκταση και τη συμπλήρωση του έργου της πολυμερούς ανταλλαγής πληροφοριών, για την ένταση των ελέγχων σε υπόπτους για τρομοκρατική δράση και σύνδεση με το ISIS και στην πρόληψη νέων πιθανών χτυπημάτων, εστιάζοντας και στην πρακτική του κλεισίματος των συνόρων. Παράλληλα, προχωρεί σε εκσυγχρονισμό των μέσων ασφαλείας και σε εντατικοποίηση των διασυνοριακών ελέγχων.

Πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και του ισλαμικού εξτρεμισμού έχει ξεκινήσει και η Ρωσία στο εσωτερικό της, προχωρώντας στην απαγόρευση της λειτουργίας αυτών των οργανώσεων εντός της ρωσικής επικράτειας και στην ποινικοποίηση της συμμετοχής σε τρομοκρατικές οργανώσεις. Επιπλέον έχει αυξήσει τα μέτρα ενίσχυσης της αεροπορικής ασφάλειας και διαχείρισης των συνόρων της κυρίως στην περιοχή του Καυκάσου, ενώ προχωρεί σε συνεργασία με την Κίνα, μέσω του Συμφώνου της Σαγκάης, στον διαρκή έλεγχο της διασυνοριακής περιοχής μεταξύ της κινεζικής βορειοδυτικής περιφέρειας Xin Jiang και των Καζακστάν, Κυργιστάν και Τατζικιστάν.

2.2 Η στρατηγική των ΗΠΑ μετά την 9/11

Μελετώντας την αποτελεσματικότητα των κρατών απέναντι στην τρομοκρατία παρατηρείται πως, οι ΗΠΑ παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη πολυπλοκότητα στις δράσεις και στις πολιτικές του. Στην παρούσα ενότητα αναλύεται η δράση των αμερικανικών αρχών ενάντια στην τρομοκρατία, υπό το πρίσμα του ρεαλισμού.

Η θεωρία του Huntington («The Clash of Civilizations»), διατυπώθηκε τη δεκαετία του 1990, αλλά μετά την τρομοκρατική επίθεση στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001 η θεωρία βρέθηκε στο επίκεντρο συζητήσεων κυρίως λόγω της επαλήθευσής της, καθώς ανέλυε πως αντιδρούσαν οι λαοί με θρησκευτική και πολιτισμική διαφορετικότητα στην αμερικάνικη εξάπλωση και επιρροή αμερικανικών προτύπων. Ο Huntington προσπαθεί να ορίσει τα πλαίσια των πολιτισμών, τους οποίους κατατάσσει σε δυτικούς και μη δυτικούς πολιτισμούς. Αναθεωρώντας τα πράγματα σε παγκόσμια κλίμακα, ο Huntington προέβλεψε, ήδη από το 1993, πως οι

αντιπαραθέσεις τα προσεχή χρόνια θα είναι πολιτισμικές και όχι ιδεολογικές ή οικονομικές. Υποστήριξε συγκεκριμένα ότι, τα κράτη-έθνη θα παραμείνουν ισχυρά, αλλά οι διαμάχες μεταξύ των εθνών-κρατών που έχουν διαφορετική πολιτισμική δομή θα είναι ανάλογης ισχύος και εκτίμησε πως ο επόμενος πόλεμος θα είναι ένας πόλεμος μεταξύ πολιτισμών, εφόσον η πολιτισμική συσπείρωση ανά τον κόσμο αυξάνεται συνεχώς.

Ο Huntington με τη θεωρία που διατύπωσε πλεονεκτεί καθώς υπογράμμισε τη θέση που κατέχουν οι πολιτισμικές μειονότητες στα διεθνή δεδομένα. Η θεωρία του παρουσιάστηκε ως πιο επίκαιρη από ποτέ μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στην καρδιά του αμερικανικού κράτους την 9/11 καθώς και στη συνέχεια, έως σήμερα, με τον μετασχηματισμό της διασποράς των χτυπημάτων της Αλ – Κάιντα σε μία τρομοκρατική οργάνωση που φιλοδοξεί την εδραίωσή της υπό τη μορφή κράτους σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή με διοικητικές και στρατιωτικές δομές καθώς και μεγαλεπήβολα σχέδια για την διάχυση της δράσης του στον ευρασιατικό χώρο υπό τη σημαία του «ιερού πολέμου». Τα βαθύτερα αίτια της εξέλιξης αυτού του τρομοκρατικού φαινομένου εδράζονται ουσιαστικά στην άδηλη αντιπαράθεση μεταξύ της θεοκρατίας και της κοσμικής Δύσης. Μέσα από αποτρόπαιες ενέργειες και δράσεις οι εξτρεμιστές προώθησαν την επιβολή της ιδεολογίας τους, έχοντας ως απώτερο σκοπό τη συγκέντρωση στρατιωτικής και οικονομικής ισχύος για τον έλεγχο της αραβικής επικράτειας υπό τη μορφή Χαλιφάτου, αλλά και το διαχωρισμό του κόσμου ανάλογα με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις (Κουσκουβέλης, 2004). Η μη αποδοχή άλλων πολιτισμών και στάσεων ενέτεινε τη διεθνή του διάσταση (Ηφαιστος, 2002).

Η τρομοκρατική επίθεση κατά των ΗΠΑ, αποτέλεσε τεράστιο πλήγμα, καθώς έγινε αντιληπτό πως τα μέχρι τότε αντιτρομοκρατικά μέτρα που είχαν παρθεί, δεν πρόσφεραν προστασία στους πολίτες. Ο πόλεμος εναντίον της τρομοκρατίας επαναπροσδιορίστηκε, καθιστώντας την κορυφαίο θέμα για τη διεθνή ασφάλεια και αναδείχθηκε σε κύρια προτεραιότητα στην agenda της εθνικής ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Ο πρόεδρος G. W. Bush κήρυξε τον πόλεμο στην Αλ – Κάιντα και οδήγησε σε ριζική αλλαγή των διαδικασιών και των μεθόδων αντιτρομοκρατίας.

Η εξωτερική πολιτική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας βασίζεται στην επιστήμη των διεθνών σχέσεων, η οποία είναι θεμελιώδης για τη διάπλαση των διεθνών συνεργασιών και για την ισορροπία του διεθνούς συστήματος. Η σύγχρονη διεθνής πολιτική ασφάλειας μπορεί να προσδιορισθεί μέσα από αυτό το πρίσμα, όπως και οι πρωτοβουλίες του προέδρου Bush για τον σχηματισμό μιας διεθνούς συμμαχίας, που θα εκστράτευε σε Αφγανιστάν και Ιράκ για την καταστροφή των κέντρων υπόθαλψης των τρομοκρατών (Αρβανιτόπουλος, 2000). Εν μέσω του πολέμου αυτού καταφάνηκαν οι αδυναμίες του διεθνούς συστήματος ως προς την εδραίωση μιας διαρθρωμένης συνεργασίας των δυτικών δυνάμεων. Οι ΗΠΑ, εντούτοις άδραξαν την ευκαιρία για να επανεμπεδώσουν τη θέση ισχύος τους στη Μ. Ανατολή και κατ' επέκταση στο διεθνές σύστημα, αφού η εικόνα των πληγμάτων στο κέντρο της Ν. Υόρκης και στο Πεντάγωνο είχαν πλήξει το γόητρο της Αμερικανικής Δημοκρατίας και η διατήρηση της θέσης ισχύος εντός του διεθνούς συστήματος απειλήθηκε προσωρινά (Waltz, 2001).

Η στρατηγική του Λευκού Οίκου για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας συντελέστηκε σε τρία επίπεδα: Κατά πρώτον τέθηκε ο στόχος της δημιουργίας κοινού διεθνούς μετώπου, το οποίο ανέλαβε επιχειρησιακή δράση στο Αφγανιστάν και που ατόνησε ωστόσο στην εισβολή στο Ιράκ, στην οποία συμμετείχε μόνο η Βρετανία. Οι συμμαχίες των ΗΠΑ δεν αναζητήθηκαν μόνον στο δυτικό στρατόπεδο αλλά και στις χώρες της Μ. Ανατολής, όπως και στον πρώτο Πόλεμο του Κόλπου (Gray, 2004). Κατά δεύτερον, έπειτα από την ανατροπή του Σ. Χουσεΐν τέθηκε ο μεγαλεπήβολος στόχος του προοδευτικού εκδημοκρατισμού των κρατών της περιοχής, με τη θέσπιση συντάγματος και την ίδρυση θεσμών, που θα επέτρεπαν την εξοικείωση των Ιρακινών με την πολιτική Δημοκρατία. Επιδίωξη του εγχειρήματος αυτού υπήρξε η μετέπειτα μεταλαμπάδευση των δυτικών αξιών στα όμορα κράτη (Lebow, 2013), προκειμένου να εξαλειφθούν τα πρωτογενή αίτια της πολιτισμικής σύγκρουσης, που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Κατά τρίτον λήφθηκαν ιδιαίτερος περιοριστικά μέτρα στο εσωτερικό της χώρας και η εθνική έννομη τάξη εμπλαισιώθηκε με νέα εργαλεία.

Το 2003 ψηφίστηκε από το αμερικανικό Κογκρέσο η νέα αμερικανική στρατηγική για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας («Εθνική Στρατηγική για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας»), η οποία βασίστηκε στη διεθνή συνεργασία και περιέγραφε

συγκεκριμένους τρόπους σύλληψης των τρομοκρατών καθώς και επιχειρήσεις με στόχο την εξουδετέρωση της ηγεσίας τους σε κάθε σημείο και περιοχή δράσης τους (National Strategy for Combating Terrorism, 2003.) Η στρατηγική αυτή δεν ευοδώθηκε, καθώς προκάλεσε πολλές αντιπαραθέσεις στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους εξαιτίας της δυσκολίας εντοπισμού των υποστηριχτών της τρομοκρατίας, αδυναμία που θα οδηγούσε την αμερικάνικη αντιτρομοκρατική πολιτική σε λανθασμένες ενέργειες, όπως επίθεση σε μη επιβεβαιωμένους στόχους.

Εν τοις πράγμασι, η ανεπάρκεια της συγκεκριμένης στρατηγικής επιβεβαιώθηκε λίγο αργότερα από την εισβολή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, όπου η κυβέρνηση στόχευσε την καταστροφή συμμαχικών στρατοπέδων και πληθυσμού των Ταλιμπάν (Honderich, 2007). Το αποτέλεσμα ήταν να χάσουν τη ζωή τους 3000 αθώοι πολίτες, ενώ μέλη της οργάνωσης κατάφεραν να καταφύγουν στις ορεινές περιοχές (Purpura, 2006). Εν συνεχεία του «λανθασμένου δόγματος Bush», όπως αποδίδεται συνήθως, επιχειρήθηκε επίθεση στο Ιράκ, το 2003, όπου οι αμερικανικές και οι βρετανικές δυνάμεις εισέβαλλαν στο Ιράκ με την υποψία ύπαρξης οπλοστασίου χημικών όπλων από το καθεστώς. Η επιχείρηση αυτή δεν πέτυχε τους αντικειμενικούς της στόχους, αφού τελικά δεν βρέθηκαν ουδέποτε αντίστοιχα όπλα (Honderich, 2007).

Αποτιμώντας την αμερικανική στρατηγική σε βάθος χρόνου διαπιστώνεται ότι υπήρξε ημιτελής ως προς τη συνάφεια μέσων και επιδιωκόμενων στόχων. Καταρχήν, οι επιχειρησιακές διαστάσεις της αμερικανικής στρατηγικής δεν περιόρισαν το πρόβλημα της τρομοκρατίας, αντίθετα το ενδυνάμωσαν (Καιρίδης, 2003), εφόσον η Αλ – Κάιντα συνέχισε τη δράση της, ακόμα και μετά το θάνατο του Bin Laden, και επικράτησε ένα βαθύ πνεύμα αντιαμερικανισμού στις κοινωνίες της Ανατολής αλλά και της Δύσης. Οι φιλελεύθερες αξίες και αρχές των ΗΠΑ επιχειρήθηκαν να μετεμφυτευθούν στη ιρακινή κοινωνία με ρεαλιστικό τρόπο. Η ιστορία όμως κατέδειξε ότι χρειαζόνταν περισσότερος χρόνος για την εμπέδωση των τεκτονικών αυτών δικαιολογητικών αλλαγών, τη απουσία ειρήνης και συνεννόησης μεταξύ των τριών πληθυσμιακών – θρησκευτικών ομάδων του Ιράκ.

Η στρατηγική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ στηρίχθηκε εξ αρχής σε λάθος βάση και σε ελλιπή πληροφόρηση και δεν λήφθησαν υπόψη οι διεθνείς συσχετισμοί, κατά τους οποίους άλλες μεγάλες δυνάμεις του διεθνούς συστήματος, όπως η Ρωσία και η

Γαλλία ως μέλη του Σ.Α. του ΟΗΕ αμφισβήτησαν τη νομιμότητα των ανωτέρω δράσεων και συνέτειναν στο ξέσπασμα ενός γενικού αντιαμερικανισμού. Η αμερικανική ηγεσία όμως επιδίωξε την εμπέδωση αισθήματος ασφάλειας στο εσωτερικό της χώρας. Αυτό είναι και το σημείο που δεικνύει τη δυσαρμονία μεταξύ εθνικών και διεθνών πολιτικών προτεραιοτήτων (Καιρίδης, 2003). Το τρομοκρατικό χτύπημα στις ΗΠΑ κατέδειξε την αδυναμία των μεγάλων δυνάμεων στην από κοινού αντιμετώπιση μιας διεθνούς απειλής, η οποία άμα τη ελλείψει αποτελεσματικών κατασταλτικών μέτρων ενέτεινε τον φανατισμό και την έξαρση εξτρεμιστικών στοιχείων και δράσεων.

2.3 Η εμφάνιση του ISIS ως συνέπεια της στρατηγικής των ΗΠΑ και η ανεπιτυχής αντιμετώπισή του

14 χρόνια μετά την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους και έπειτα από την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων από το Ιράκ (2011), καθώς και σε συνδυασμό με την μη ευόδωση των διακηρύξεων και των στόχων της «Αραβικής Άνοιξης», προσφέρθηκε το απαραίτητο έδαφος για την ανάπτυξη και επέκταση του ISIS-Ισλαμικού Κράτους. Το Ισλαμικό Κράτος αποτελεί μία οργάνωση, η οποία προέρχεται από την ίδια ιδεολογική και θρησκευτική μήτρα με την Αλ – Κάιντα και κατά την πρώτη δεκαετία δράσης του υπήρξε άμεσα συνδεδεμένη με την πρώτη έως τον Φεβρουάριο του 2014, οπότε και αποκηρύχθηκε από το διεθνές δίκτυο της, για να υλοποιήσει στη συνέχεια ένα σχέδιο μετασχηματισμού της οργάνωσής της σε κράτος – Χαλιφάτο. Το ISIS εδρεύει στη βορειοανατολική Συρία και στο βορειοδυτικό Ιράκ, διαθέτει σημεία ελέγχου στη Λιβύη και δρα ακόμη και στη Νιγηρία μέσω της Μπόκο – Χαράμ, ενώ διεκδικεί εδαφικές κτήσεις σε Αλγερία, Λιβύη, Αίγυπτο, Υεμένη, Σαουδική Αραβία, Αφγανιστάν και Πακιστάν.

Η γιγάντωση της οργάνωσης αυτής ήταν ο απότοκος των ανεπαρκών στρατηγικών καταπολέμησης της ισλαμικής τρομοκρατίας, αφού οργανώθηκε στρατιωτικά από απόστρατους Σουνίτες αξιωματούχους του καθεστώτος Σ. Χουσεΐν στο Ιράκ και δεν διαγιγνώσθηκε εγκαίρως η αυξανόμενη δυναμική του κατά τη διάρκεια της κρίσης της «Αραβικής Άνοιξης». Η πτώση και αποδόμηση των κοσμικών – δικτατορικών καθεστώτων δεν συνοδεύθηκε από μία ομαλή μετάβαση σε αξιόμαχες μεταβατικές

στρατιωτικές και πολιτικές δομές, με αποτέλεσμα η οργάνωση να επικρατήσει μέσα στο γενικότερο χάος και τις εμφυλιακές συγκρούσεις, που στιγμάτισαν τη συγκεκριμένη περίοδο (2011-2015).

Τα σφάλματα των δυτικών δυνάμεων στη προκειμένη περίπτωση ξεκινούν από την περίοδο της αμερικανικής κατοχής του Ιράκ, όπου οι αμερικανικές δυνάμεις δεν εξόντωσαν πλήρως τα υπολείμματα της αντίστασης του καθεστώτος, ενώ, λίγα χρόνια αργότερα, οι δυτικοί σύμμαχοι δεν εκτίμησαν ορθολογικά τις συνέπειες και τις παρενέργειες για την επαύριο της «Αραβικής Άνοιξης», με αποτέλεσμα το εγχείρημα του εκδημοκρατισμού των κρατών αυτών να ατονήσει. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Μ. Ομπάμα εσφαλμένα ταύτισε το ISIS με την Αλ – Κάιντα χαρακτηρίζοντας το απλά ως *‘‘μια τρομοκρατική οργάνωση’’*. Στην πραγματικότητα το Χαλιφάτο δεν είναι μία τρομοκρατική οργάνωση, αν και χρησιμοποιεί τακτικές τρομοκρατικών οργανώσεων, κατέχει εδαφικό έλεγχο σε σημαντικά τμήματα του Ιράκ και της Συρίας καθώς και θέσεις κλειδιά στη Λιβύη, έχει σύνθετες στρατιωτικές δυνατότητες, είναι ικανό να αυτοχρηματοδοτείται, να κατέχει τον επικοινωνιακό έλεγχο της περιοχής και να διοικεί υποδομές. Στην ουσία, όπως αναφέρει ο A. Cronin (2015), είναι ένα *‘‘ψευδοκράτος’’* που διοικείται στρατιωτικά και κατάφερε να εδραιωθεί ως η μοναδική, πολιτική, θρησκευτική και στρατιωτική δύναμη του Μουσουλμανικού Έθνους.

Για τον λόγο αυτό οι όποιες πολιτικές και στρατηγικές που ακολουθήθηκαν για την αντιμετώπιση της Αλ – Κάιντα, ανεξάρτητα αν επέφεραν μικρά ή μεγάλα αποτελέσματα στην αποδυνάμωσή της, δεν θα είναι σε καμία περίπτωση αποτελεσματικές εναντίον του Ισλαμικού Κράτους, διότι αυτό έχει διαφορετική φύση, έχει διαφορετικές ρίζες και λειτουργεί με διαφορετικό τρόπο. Οι στρατηγικές των ΗΠΑ και της Ρωσίας εξαιτίας του μεταξύ τους υπέρποντος ανταγωνισμού δεν απέδωσαν τα επιθυμητά αποτελέσματα και προκάλεσαν μία σύγκρουση διάρκειας μεταξύ του καθεστώτος Άσαντ και της αντιπολίτευσης, ενισχύοντας τις τζιχαντιστικές δυνάμεις.

Στο επιχειρησιακό πεδίο το ISIS δρα σε αστικές κυρίως περιοχές και οι μαχητές τους ενσωματώνονται με τους άμαχους πολίτες, καθιστώντας οποιαδήποτε επίθεση εναντίον στόχων τους εξαιρετικά δύσκολη. Ο θάνατος εξ άλλου ηγετικών μελών και

μαχητών της οργάνωσης δεν αποσυνθέτει την ομάδα, όπως συνέβαινε με την Αλ - Κάιντα, καθώς η δομή της είναι εξαιρετικά σύνθετη διοικητικά. Η αντιτρομοκρατική πολιτική των ΗΠΑ και οι εναέριες επιθέσεις με τη συνδρομή αγγλικών και γαλλικών αεροσκαφών, οι αεροπορικές επιθέσεις της Ρωσίας καθώς και το ψήφισμα 2253 του ΟΗΕ δεν έχουν επιτύχει μέχρι στιγμής την οικονομική κατάρρευση της οργάνωσης, της οποίας τα έσοδα βασίζονται σε έλεγχο 60% της πετρελαϊκής παραγωγής σε ανατολική Συρία και Μοσούλη, στα έσοδα από βαμβάκι και σιτάρι στην εύφορη Ράκκα (Cronin, 2015).

Η στρατηγική της «απονομιμοποίησης των εγκλημάτων» της Αλ - Κάιντα, που ακολούθησαν οι ΗΠΑ παλαιότερα, εξόργισαν τις ισλαμικές κοινότητες λόγω των απωλειών τους σε έμφυχο δυναμικό και δεν απέδωσαν καρπούς στην αποδυνάμωση του ISIS, καθώς το μήνυμα του τελευταίου δεν είναι η νομιμοποίηση, αλλά η εκδίκηση των δυτικών δυνάμεων και των απίστων που συνεργάζονται μαζί τους. Επιπροσθέτως, η πρόκληση για μία ζωή γεμάτη περιπέτεια, προσωπική δύναμη, θρησκευτική λύτρωση, που επισύρει κάθε δυνατό μέσο, ακόμα και τη σεξουαλική πειθώ, καθιστά την όποια προσπάθεια περιορισμού στρατολόγησης νέων μουσουλμάνων από Ευρώπη και Ασία εξαιρετικά δυσχερή.

Η στρατηγική της «αντεξέγερσης», επίσης, αποδεικνύεται μια ανεπαρκής πολιτική εναντίον του ISIS (Cronin, 2015). Αρκετοί πολιτικοί αναλυτές χαιρετίζουν την άλλοτε επιτυχημένη μέθοδο της αντεξέγερσης προσπαθώντας να δημιουργήσουν προστριβές μεταξύ κοσμικών και ηγετικών προσωπικοτήτων του ιρακινού στρατού, καθώς και μεταξύ των Σουνιτών ανταρτών και των τζιχαντιστών του ISIS από την άλλη. Η όποια προσπάθεια αντεξέγερσης θα πρέπει να συνοδεύεται από εναέρια μέσα, όπως αποδείχθηκε από τις επιχειρήσεις της Ρωσίας, που απελευθέρωσαν 10000 τετρ. χλμ. γης και 400 οικισμούς στη Συρία. Παρά ταύτα οι μαχητές του Χαλιφάτου είναι καλά εκπαιδευμένοι και ενημερωμένοι για τις αμερικανικές στρατηγικές, αφού και η αμερικάνικη κυβέρνηση συνέβαλλε στην εκπαίδευσή τους (Cronin, 2015).

Το αποτέλεσμα των παραπάνω στρατηγικών ήταν η συντριβή του ιρακινού στρατού από μαχητές του ISIS και η απόκτηση του αμερικάνικου εξοπλισμού (όπλων, τανκς, τεθωρακισμένα, πυροβολικό). Η δε ιδέα για έναν πλήρη συμβατικό πόλεμο εναντίον της τρομοκρατικής αυτής οργάνωσης, είναι καταστροφική, αφού κάτι τέτοιο απαιτεί

μακροχρόνια επιχειρησιακή ετοιμότητα και διαρκείς εφορμήσεις, οι οποίες θα είχαν ως αποτέλεσμα την εξάντληση του αμερικανικού δυναμικού υλικού και ανθρώπινου. Η πραγματικότητα είναι πως καμία από τις προαναφερθείσες στρατηγικές δεν συντελούν στην ολική αντιμετώπιση της οργάνωσης.

2.4 Η στρατηγική της Γαλλίας

Η τρομοκρατική επίθεση που δέχτηκε η πρωτεύουσα της Γαλλίας έφερε αντιμέτωπη τη διεθνή πολιτική με σοβαρά ερωτήματα σε σχέση με την ημιτέλεια των ληφθέντων μέτρων κατά του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας όπως εκφράστηκε από την αιματηρή δράση του ISIS. Οι επιθέσεις που σημειώθηκαν στο Γαλλικό έδαφος, δεν αποσκοπούσαν στη σύγκρουση κρατών, αλλά αποτελούν μέρος μιας στρατηγικής, η οποία ενισχύει τη δυναμική της καλλιέργειας τρόμου στις δυτικές κοινωνίες.

Την επομένη ημέρα της αιματηρής επίθεσης της 13^{ης} Νοεμβρίου 2015 τέθηκαν επί τάπητος οι αιτίες που οδήγησαν στο εύρος των καταστροφών και των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές. Ο Ε. Καλαβρός (2015) αναφέρει πως, παρόλο που ένα τρομοκρατικό χτύπημα θα έπρεπε να ληφθεί σαν ενδεχόμενο, τουλάχιστον από τα κράτη που με κάποιο τρόπο εμπλέκονται στις επιχειρήσεις της Συρίας, οι τρομοκράτες χρησιμοποίησαν τη μέθοδο του αιφνιδιασμού στην επιχείρησή τους, καθιστώντας ανεπιτυχή την όποια στρατηγική αντιμετώπισης από πλευράς του κράτους. Υπογραμμίζει δε, πως θα έπρεπε να έχουν ληφθεί πρόσθετα μέτρα, καθότι η τρομοκρατική οργάνωση πλεονεκτούσε λόγω της αιφνιδιαστικής στρατηγικής που ακολούθησε. Οι εντάσεις και τα γεγονότα που σημειώνονται στο Ισλαμικό Κράτος ευθύνονται, αναφέρει, κατά κύριο λόγο για τις θηριωδίες που πραγματοποιούν, και για το λόγο αυτό, τα μέτρα ασφαλείας θα έπρεπε να είναι αυξημένα και συμπληρωματικά.

Ο Κ. Κνίππ (2015) λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις του Γ. Μάιερ υποστηρίζει πως τα τρομοκρατικά χτυπήματα στο Παρίσι ήταν η απόρροια της γαλλικής επέμβασης στη Συρία και θεωρεί επίσης ως αιτία την περιθωριοποίηση των μουσουλμάνων στη Γαλλία (<http://dw.com/p/1H5rC>). Οι κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στα γαλλικά προάστια, όπου διαμένουν οι περισσότεροι μουσουλμάνοι μετανάστες

συνθέτουν ένα κοινωνικό βίωμα περιθωριοποίησης με υψηλά νούμερα ανεργίας. Μέσα από τις συνθήκες αυτές δημιουργείται ένα περιβάλλον ικανό να τροφοδοτήσει την τρομοκρατία και να αναπτύξει τη στρατολόγηση τρομοκρατών ισλαμιστών. Μάλιστα, η επιρροή που έχει το Ισλάμ σε αυτούς τους νέους είναι μεγάλη και αποτελεί το κύριο «στοιχείο αυτοπροσδιορισμού» τους ελλείψει κοινωνικών διαρθρωτικών παρεμβάσεων. Συνεπώς, η στρατηγική της Γαλλικής Δημοκρατίας υστερεί ως προς το πλαίσιο πρόληψης των εκδηλώσεων ενσωμάτωσης σε τρομοκρατικά δίκτυα μέσω των κατάλληλων πολιτικών αφομοίωσης των νεαρών Μουσουλμάνων στο κοινωνικό σύνολο (<http://dw.com/p/1H5rC>).

2.5 Η στρατηγική της Βρετανίας

Σε κράτη όπως η Βρετανία που έχει πληγεί αρκετές φορές από εθνικιστικές τρομοκρατικές ενέργειες, χρησιμοποιείται κατά κόρον η λύση της σκληρότερης κρατικής ασφάλειας, συνοδευόμενης από νομοθετικές ρυθμίσεις με τη μορφή του κατεπείγοντος (Heywood, 2013). Μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Λονδίνο, το 2005, η βρετανική κυβέρνηση, έχει ενισχύσει τις διατάξεις τις κατά της τρομοκρατίας. Σε συμφωνία με άλλα κράτη θέσπισε αυστηρούς κανόνες μετανάστευσης και παρακολουθεί στενά άτομα φερόμενα ως μέλη «εξτρεμιστικών οργανώσεων», ενώ ενισχύθηκε η δυνατότητα προσαγωγής και κράτησης υπόπτων από τις αρχές ασφαλείας.

Στη Βρετανία οι ύποπτοι είναι δυνατόν να τίθενται υπό κράτηση για 28 ημέρες χωρίς να προαπαιτείται απαγγελία κατηγοριών (Heywood, 2013), ενώ σύμφωνα με τον Πατριωτικό Νόμο στις ΗΠΑ, επιτρέπεται η επ' αόριστον κράτηση μεταναστών. Τα μέτρα αυτά έχουν κατά πολλούς νομιμοφανή χαρακτήρα καθώς συντελείται καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς να αναχαιτίζεται αποτελεσματικά η τρομοκρατική απειλή.

Ο Γ. Καρφέλης (2009), απορρίπτει τα αντιτρομοκρατικά μέτρα που έλαβε η Scotland Yard την περασμένη δεκαετία, χαρακτηρίζοντάς τα ως μονοδιάστατα και ημιτελή. Αφενός μεν αναγνωρίζεται η ανάγκη της διαρκούς παρακολούθησης των δρόμων της πρωτεύουσας και των δημοσίων χώρων με την τοποθέτηση εκατομμυρίων καμερών,

αλλά κρίνεται ως λανθασμένη η πρόταση για τη δημιουργία τράπεζας DNA των υπόπτων. Τα μέτρα που ελήφθησαν από τις βρετανικές αρχές δεν αποδείχτηκαν παραγωγικά, αφού οι δράστες της αιματηρής επίθεσης του Λονδίνου το 2005 δεν κατάφεραν να συλληφθούν, γεγονός που αποδεικνύει πως οι τρομοκράτες αναπροσαρμόζουν τη στρατηγική τους εν όψει νέων μεθόδων παρακολούθησης. Εν συνεχεία, η δεύτερη πρόταση της Scotland Yard περί φύλαξης του DNA υπόπτων, όχι μόνο δεν ευδόκησε στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, αλλά διάνοιξε μείζονα ζητήματα ηθικής, όπως της παραβίασης της ιδιωτικότητας πολιτών, που δεν έχουν ουδεμία σχέση με την τρομοκρατία.

Η βρετανική στρατηγική που ακολουθήθηκε στην περίπτωση του Ιράκ, όπως σημειώθηκε και ανωτέρω, παρήγαγε αντιστρόφως ανάλογα αποτελέσματα. Η επέμβαση των δυνάμεων της συμμαχίας ΗΠΑ – Βρετανίας, στην πραγματικότητα, συνέβαλε στην άνοδο του Ισλαμικού Κράτους, κατά δημόσια παραδοχή του π. πρωθυπουργού T. Blair, ο οποίος αν και αποδέχτηκε τον αποτυχημένο σχεδιασμό σε σχέση με την ανατροπή του καθεστώτος, τόνισε ωστόσο ότι δικαιώνονται οι επιλογές του με βάση τις εξελίξεις έως το 2015 (edition.cnn.com)

Ο αρχηγός της βρετανικής Μητροπολιτικής Αστυνομίας, Sir I. Blair παραδέχθηκε τα λάθη που έκανε η βρετανική κυβέρνηση και τις αναποτελεσματικές στρατηγικές σε, πρακτικό και επιχειρησιακό πλαίσιο, που ακολούθησαν μέσα από την Υπηρεσία της Μητροπολιτικής Αστυνομίας του Λονδίνου, (γνωστή συνήθως ως Met στην Βρετανία και ως Scotland Yard στο εξωτερικό), ώστε να αποφευχθούν μελλοντικά (www.eliamer.gr). Οι κοινωνικές επιπτώσεις των αλλαγών της μετανάστευσης, θα έπρεπε να υπολογιστούν πιο σοβαρά κατά το σχεδιασμό για την πιο αποτελεσματική χρήση των μέσων της αστυνομίας, αλλά και των θεσμών εφαρμογής του νόμου. Το έργο της αστυνόμευσης θα πρέπει να διαμορφωθεί κατάλληλα, για να συμπεριλάβει την εφαρμογή νέων στρατηγικών στη διαχείριση των διαφόρων μειονοτήτων που ζουν στο βρετανικό έδαφος, λόγω της αυξανόμενης νόμιμης και μη, μεταναστευτικής δραστηριότητας, διαφορετικά οι άνθρωποι αυτοί εκτίθενται στη πόλωση και στην ριζοσπαστικοποίηση (www.eliamer.gr).

Μετά τις βομβιστικές επιθέσεις του Ιουλίου του 2005, οι Μουσουλμάνοι αισθάνονται ότι αποτελούν «κοινότητα υπό παρακολούθηση», ότι στοχοποιούνται, καθώς πολλοί

τους βλέπουν με καχυποψία ως εν δυνάμει τρομοκράτες και αυτό δημιουργεί ένα επισφαλές κλίμα στη χώρα με μη επιθυμητά αποτελέσματα. Επίσης, οι συνεχείς συλλήψεις υπόπτων δεν αποτελούν ένα αποδοτικό μέτρο κατά της τρομοκρατίας, καθώς προκαλούνται αντιστρόφως ανάλογα αποτελέσματα και τα άτομα ωθούνται περισσότερο προς τη ριζοσπαστικοποίηση (www.eliamer.gr)

Η βρετανική πρωτεύουσα, πέραν του ότι καθίσταται ένας βασικός στόχος τρομοκρατών, αποτελεί και μία από τις βασικές περιοχές στρατολόγησης του ISIS στην Ευρώπη (contentmcdn.ethnos.gr). Σύμφωνα με το βρετανικό Υπουργείο Εσωτερικών, πάνω από 750 Βρετανοί έχουν ενταχθεί στους τζιχαντιστές. Ωστόσο ο αριθμός αυτός παρουσιάζει αυξητικές τάσεις. Για τον λόγο αυτό οι βρετανικές αρχές έχουν αναπτύξει «προγράμματα για την αποριζοσπαστικοποίηση εν δυνάμει τρομοκρατών» (www.la-croix.com).

Το ίδρυμα «Active Change» στα Ανατολικά του Λονδίνου, δραστηριοποιείται στην πρόληψη της στρατολόγησης νέων Βρετανών που είναι επιρρεπής σε εμπλοκές παράνομων πράξεων (βίας και θρησκευτικού εξτρεμισμού) (www.gov.uk).

2.6 Η στρατηγική της Ρωσίας

Η Ρωσία έχει καταστεί πολλές φορές στόχος τρομοκρατικών ενεργειών από εξτρεμιστικές ομάδες προερχόμενες κυρίως από τον Καύκασο. Στο ρωσικό κράτος η τρομοκρατία συνδέεται στενά με τις δραστηριότητες ισλαμιστών μαχητών προερχόμενων από την Τσετσενία και το Νταγκεστάν, όπου σημειώνονται και τα υψηλότερα ποσοστά εκδήλωσης τρομοκρατικών επιθέσεων σε συνδυασμό με εγκληματικές δραστηριότητες. Ωστόσο τα μέτρα της ρωσικής κυβέρνησης έχουν χαρακτηριστεί επίσης ως ημιτελή για την αποτροπή των τρομοκρατικών ενεργειών (Omelicheva, 2009).

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν την απειλή των Τσετσένων ανταρτών, οι ρωσικές αρχές θέσπισαν νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας το 1998, ορίζοντας την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία ασφαλείας της Ρωσίας (FSB) και το Υπουργείο Εσωτερικών (MVD) ως τα αρμόδια όργανα για την εξουδετέρωση των απειλών. Ειδικότερα, συστάθηκαν ειδικές επιχειρησιακές ομάδες που

πραγματοποίησαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις σε περιοχές όπου εντοπίζονταν πυρήνες τρομοκρατών. Οι ομάδες αυτές όμως δρούσαν ανεξέλεγκτα, χωρίς επιτήρηση και έλεγχο, ασκώντας αδιάκριτα την εξουσία που είχαν στον τοπικό πληθυσμό. Το αποτέλεσμα ήταν εκτελέσεις χωρίς δίκη, με συνοπτικές διαδικασίες, και πολλές κτηνώδεις πράξεις, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των εξτρεμιστικών αντανακλαστικών (Perovic, 2006).

Ο Πρόεδρος Πούτιν δεσμεύτηκε να επανεξετάσει το σύστημα των υπηρεσιών ασφαλείας της Ρωσίας και ανέπτυξε διαδικασίες για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων των αντιτρομοκρατικών δομών. Παρά ταύτα ασκείται κριτική στην αντιτρομοκρατική πολιτική του Κρεμλίνου υπό την αιτίαση ότι αυξήθηκαν οι εξουσίες των υπηρεσιών ασφαλείας σε τομείς της δημόσιας ζωής με το πρόσχημα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

Για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, η ρωσική κυβέρνηση ενέκρινε ένα νέο ομοσπονδιακό νόμο «Περί εξουδετέρωσης της τρομοκρατία» (On Counteraction to Terrorism), ο οποίος αντικατέστησε την παλαιότερη στρατηγική (Perovic, 2006). Ο νόμος τέθηκε σε ισχύ το 2006 και, μεταξύ των άλλων, νομιμοποιεί την εφαρμογή των ενόπλων δυνάμεων για αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις εντός και εκτός της χώρας, και παρέχει μόνο ελάχιστη περιγραφή των μέτρων ασφαλείας με στόχο την υπεράσπιση του Ρωσικού λαού και των υποδομών από τις απειλές της τρομοκρατίας. Οι πολιτικές αυτές επικρίνονται ως προς την ηθική τους διάσταση και χαρακτηρίζονται ως μέσα παραβίασης της ιδιωτικότητας και χειραγώγησης της δημόσιας ζωής, για αυτό και χαρακτηρίζονται ως αντιστοίχως αναποτελεσματικά σε σχέση με το προϋφιστάμενο καθεστώς.

2.7 Ανακεφαλαίωση

Με βάση τα προαναφερθέντα δεδομένα καθίσταται σαφές ότι το φαινόμενο της διεθνούς τρομοκρατίας απειλεί την κοινωνική συνοχή και την ασφάλεια των εθνικών κρατών και των πολιτών. Οι λόγοι τροφοδότησης και επίτασής του είναι πολλαπλοί και πολυπαραμετρικοί και εντοπίζονται κυρίως στην αδυναμία επίδειξης και υιοθέτησης κοινής στρατηγικής της διεθνούς κοινότητας για την κατίσχυση μιας

ενιαίας διεθνούς πολιτικής δημόσιας ασφάλειας. Τα τρομοκρατικά κτυπήματα του 2015 στο Παρίσι και οι δράση εξτρεμιστικών δικτύων κατά μήκος της ευρωπαϊκής επικράτειας δεικνύουν λανθασμένους χειρισμούς, οι οποίοι εστιάζουν στην καταστολή και όχι στην πρόληψη, καταλήγοντας τις περισσότερες φορές και στην καταπάτηση των ατομικών δικαιωμάτων.

Η αντιτρομοκρατική πολιτική θα πρέπει να εστιάζει διττώς, τόσο προς τη λήψη επιχειρησιακών μέτρων καταπολέμησης που δεν θα θέτουν σε κίνδυνο άλλες ανθρώπινες ζωές (παράπλευρες απώλειες), όσο και στη θέσπιση κανόνων που θα προαγάγουν την αφομοίωση και την κοινωνική ενσωμάτωση των πολιτών, αποφεύγοντας συγχρόνως την παραβίαση των ατομικών ελευθεριών. Για να αντιμετωπιστεί ριζικά το φαινόμενο της τρομοκρατίας, δεν απαιτούνται στρατιωτικές παρεμβάσεις ευρείας κλίμακας, καθώς φέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα και το μόνο που επιτυγχάνεται είναι η ισχυροποίηση των τρομοκρατικών οργανώσεων και η εντατικοποίηση των ενεργειών τους. Προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα της τρομοκρατίας είναι απαραίτητο να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα δημοκρατικά κράτη θεωρούνται κράτη δικαίου και μόνο με τη θέσπιση και την εφαρμογή νέων κανόνων διεθνούς δικαίου θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την τρομοκρατία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Η τρομοκρατία αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο και απαιτείται η συνδρομή όλων των κρατών στην προσπάθεια αντιμετώπισής της. Συγχρόνως δε, επιτάσσεται η ζωτικής σημασίας συμβολή της διεθνούς κοινότητας στη θέσπιση και κατίσχυση μιας ενιαίας διεθνούς πολιτικής δημόσιας ασφάλειας υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ο ΟΗΕ συνέβαλε καθοριστικά στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας με την υιοθέτηση σημαντικών συμβάσεων, με την πρώτη σχετική συμφωνία να υπογράφεται το 1963 και προσέφερε σε πρωτόλειο επίπεδο τη διεθνή νομική βάση της ανάπτυξης των ανά κράτος εθνικών στρατηγικών καταπολέμησης.

Η ανάσχεση των σύγχρονων τρομοκρατικών απειλών θα πρέπει να οικοδομηθεί εκ νέου στη βάση του διεθνούς δικαίου και των μόνιμα διαρθρωμένων συνεργασιών που θα οδηγήσουν στη χάραξη και εφαρμογή μιας νέας διεθνούς πολιτικής ασφάλειας. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να εξετασθούν τα θετικά εκείνα χαρακτηριστικά του ισχύοντος διεθνούς νομικού και επιχειρησιακού πλαισίου δράσης, προκειμένου να προστεθεί επί αυτών η πρόταση για τη σχεδίαση αυτής της νέας διεθνούς αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση του διεθνούς νομικού και θεσμικού πλαισίου για την καταστολή και την πρόληψη της τρομοκρατίας δίδοντας έμφαση στη δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο δύναται να εκκινήσει εκ νέου μία νέα διαδικασία για την καθιέρωση της ενιαίας διεθνούς πολιτικής δημόσιας ασφάλειας, στις ΗΠΑ και στην ΕΕ, που είναι οι κύριες οντότητες που δύνανται να αποτελέσουν τους πυλώνες σταθερότητας και αξιοπιστίας για την επίτευξη του εγχειρήματος αυτού.

3.2 Διεθνές νομικό πλαίσιο καταπολέμησης της τρομοκρατίας

Η πολιτική που ασκείται από τον ΟΗΕ για το θέμα της τρομοκρατίας προωθεί τη διεύρυνση των ορίων της άσκησης δικαιοδοσίας, δίδοντας τη δυνατότητα αναγνώρισης υποχρεωτικής ή προαιρετικής δικαιοδοσίας στο κράτος που έπεσε θύμα τρομοκρατικής επίθεσης, του κράτους καταγωγής του τρομοκράτη, του κράτους εθνικότητάς των θυμάτων και του κράτους διαμονής των τρομοκρατών, οι οποίοι τις περισσότερες φορές είναι απάτριδες. Ο ρόλος του Οργανισμού υπήρξε καθοριστικός προς τη σύνθεση της σύγχρονης διεθνούς έννομης τάξης με το ψήφισμα 1269/1999, μέσω του οποίου αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά η ανάγκη λήψης αντι-τρομοκρατικών μέτρων τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, με γνώμονα τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Αντιστοίχως, το Ψήφισμα 1267 επέβαλλε κυρώσεις και ποινές σε τρομοκρατικές οργανώσεις των Ταλιμπάν και συνακόλουθα στην Αλ - Κάιντα (από το 2000). Ιδιαίτερα σημαντικό θεωρήθηκε το Ψήφισμα 54/109/1999 στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία, το οποίο προέβλεπε την υιοθέτηση της Διεθνούς Σύμβασης για τη Καταστολή της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. Η δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού κατέστη πιο ουσιαστική στις 11 /11/ 2001, δηλαδή μετά την τρομοκρατική επίθεση στους Δίδυμους Πύργους, οπότε οι ΗΠΑ κατανοούν την ανάγκη άμεσης δραστηριοποίησης για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό σημαντική είναι η απόφαση 1373, με βάση την οποία διακηρύσσεται ότι η διεθνής τρομοκρατία αποτελεί απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και για τον λόγο αυτό θεωρείται αναγκαία η λήψη υποχρεωτικών μέτρων για όλα τα κράτη που είναι ενταγμένα στο Συμβούλιο Ασφαλείας και η ανάληψη των απαιτούμενων πρωτοβουλιών (www.mfa.gr) .

Χαρακτηριστική είναι η αναπροσαρμογή του τρόπου θεώρησης της τρομοκρατίας, καθώς το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφασίζει την υποχρεωτική επιβολή μέτρων σε όλα τα κράτη – μέλη του, επιδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό μία καινοτόμο μέθοδο δράσης και κινητοποίησης των μεγαλύτερων δυνάμεων του πλανήτη. Η απόφαση για την επιβολή των ποινών προκαλείται από τη διάθεση ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των κρατών και από την νομοθετική και εκτελεστική

αναβάθμιση των ικανοτήτων τους, προκειμένου να υλοποιηθεί ο κοινός στόχος της καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

Σύμφωνα με την απόφαση 1373/2001 δίδεται η δυνατότητα σύστασης μιας ειδικής επιτροπής, που αποτελείται από κράτη μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας (un.org/securitycouncil). Η Αντιτρομοκρατική Επιτροπή (Counter Terrorism Committee) αναλαμβάνει τον έλεγχο της εφαρμογής και υλοποίησης των αποφάσεων και των μέτρων που επιβάλλονται καθώς και την υποστήριξη των κρατών με ομάδες εμπειρογνομώνων. Η Επιτροπή αποτελείται από δέκα εξειδικευμένα μέλη. Από αυτά τα οκτώ αναλαμβάνουν την επιθεώρηση και τον έλεγχο των αναφορών που υποβάλλουν τα κράτη, ενώ τα άλλα δύο διασφαλίζουν τον συντονισμό των ενεργειών για την υποστήριξη του τεχνικού βοηθητικού προγράμματος της Επιτροπής. Οι αρμοδιότητες της είναι συγκεκριμένες και δε μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις αλλά ούτε και να προχωρήσει σε δίωξη η καταδίκη των κρατών (Manusama, 2006).

Η απόφαση 1624/2005 του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι εξίσου σημαντική, καθώς καταδικάζει κάθε είδους τρομοκρατική πράξη και προτρέπει τα κράτη να λάβουν εκείνα τα μέτρα τα οποία θα απαγορεύουν κάθε προσπάθεια υποστήριξης και παρότρυνσης με σκοπό τη διάπραξη τρομοκρατικών επιθέσεων. Για να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις όπως το Ισλαμικό κράτος και το σύγχρονο φαινόμενο των ξένων μαχητών, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθετεί τις αποφάσεις 2170 και 2178 το 2014 και τις αποφάσεις 2199 και 2253 το 2015, με τις οποίες καλεί όλα τα κράτη-μέλη να συνεργαστούν συλλογικά για την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων, στοχεύοντας τις πηγές χρηματοδότησης των τρομοκρατικών οργανώσεων. Όλα αυτά τα ψηφίσματα αποτυπώνουν τον καταλυτικό ρόλο των Ηνωμένων Εθνών στην προσπάθεια αναχαίτισης των σύγχρονων μορφών τρομοκρατίας.

Εντούτοις, η αποτελεσματικότητα της δράσης των Ηνωμένων Εθνών έχει αμφισβητηθεί. Τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν αποτελούν αυτομάτως νόμους των επιμέρους κρατών-μελών, με αποτέλεσμα η εφαρμογή τους να υπόκειται στην προθυμία και ικανότητα των συμβαλλόμενων κρατών να εφαρμόσουν τα ψηφίσματα (όπως το Ψήφισμα 1373) σε εθνικό επίπεδο ακολουθώντας τις προσταγές του διεθνούς δικαίου και τους κανόνες του Χάρτη (Bianchi, 2007). Το ψήφισμα 1373, για παράδειγμα, χαρακτηρίστηκε ως ανεπαρκές, γενικόλογό και ως μια μορφή

βλάβης στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βέβαια, η σύγχρονη μορφή της τρομοκρατίας απαιτεί εγρήγορση και συνεργασία όλων των κρατών προκειμένου να καταπολεμηθούν και να αποτραπούν επικείμενες επιθέσεις.

3.3 Το νομικό πλαίσιο των ΗΠΑ

Στη μετατραυματική και συναισθηματικά φορτισμένη περίοδο που ακολούθησε την 9/11, η πλειοψηφία των πολιτών της Αμερικής οδηγήθηκε σε δηλώσεις πατριωτισμού και συσπειρώθηκε γύρω από το διακύβευμα της ασφάλειας και της εθνικής ενότητας. Τέτοιου είδους προτάγματα εθνικής ενότητας συνδυάζονται με την επιβολή κατασταλτικών μέτρων. Είναι άλλωστε συνήθης πρακτική στην αμερικάνικη ιστορία των ΗΠΑ να απαντούν σε διεθνείς τρομοκρατικές ενέργειες με την επιβολή κατασταλτικών μέτρων (Chemerinsky, 2004).

Ο Πατριωτικός Νόμος (USA Patriot Act) αποτέλεσε ένα από τα αμφιλεγόμενα νομοθετικά εργαλεία στον αγώνα των ΗΠΑ ενάντια στην τρομοκρατία και στην κατοχύρωση της ασφάλειας των πολιτών. Ο Πατριωτικός Νόμος ψηφίστηκε στις 25 Οκτωβρίου 2001 από το Κογκρέσο και την επόμενη ημέρα δημοσιεύτηκε και τέθηκε σε ισχύ. Η διαδικασία ψήφισης του νόμου προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων, αφού δεν τηρήθηκε η συνήθης νομοπαραγωγική διαδικασία και η απαιτούμενη δημόσια διαβούλευση (Kashan, 2009). Το νομοθετικό μέτρο θα είχε προσωρινή διάρκεια, αλλά παρατάθηκε και τροποποιήθηκε πολλές φορές, με αρκετά πεδία του νόμου να ισχύουν ακόμη και σήμερα. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, πρόκειται για ένα μέτρο – ορόσημο με ουσιώδεις μεταβολές στη δομή της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής ασφάλειας των ΗΠΑ, με κεντρικό άξονα την υπεράσπιση των αμερικανικών αξιών.

Εν ονόματι της εθνικής ασφάλειας, το μέτρο προβλέπει την παραχώρηση διευρυμένων εξουσιών στις αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες και ερευνητικές αρχές, αυστηροποιώντας το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο στο δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων και συστημάτων παρακολούθησης πολιτών, συρρικνώνοντας σε μεγάλο βαθμό θεμελιώδεις ατομικές ελευθερίες. Με βάση τον Πατριωτικό Νόμο οι αστυνομικές και ερευνητικές αρχές διαθέτουν την εξουσία να διεξάγουν έρευνες χωρίς την έκδοση δικαστικού εντάλματος, να παρακολουθούν τηλεφωνικές

συνδιαλέξεις και οικονομικές συναλλαγές πολιτών, να παραβιάζουν το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων και, τέλος, να παρακρατούν και να εκδίδουν (δίχως δημοσιοποίηση) άτομα ύποπτα για διάπραξη τρομοκρατικών ενεργειών (Rowen, 2011). Η εφαρμογή του Πατριωτικού Νόμου οδήγησε σε μυστικές συλλήψεις και κρατήσεις πολιτών, σε παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και, τέλος, σε αυθαίρετες δημοσιοποιήσεις ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων και πιθανών υπόπτων σε μέσα μαζικής ενημέρωσης (Herman 2006).

Πέραν του Πατριωτικού Νόμου και στο πλαίσιο λήψης μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και πρόληψης από ενδεχόμενη επίθεση, η κυβέρνηση Bush εξέδωσε τη Νέα Στρατηγική Ασφαλείας το 2002, όπου συνοδεύτηκε εφαρμοστικά από τον Νόμο Εσωτερικής Ασφάλειας (Homeland Security Act). Μέσω του νόμου αυτού πραγματοποιήθηκε μία από τις σημαντικότερες ομοσπονδιακές αναδιοργανώσεις στις ΗΠΑ με τη σύσταση του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας. Η ίδρυση του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας έτυχε θερμής υποδοχής από τους Αμερικανούς πολίτες, καθώς θα συνέδραμε στην προσπάθεια καταπολέμησης της τρομοκρατίας και προστασίας τους από επικείμενες τρομοκρατικές επιθέσεις.

Επίσης, ο Νόμος Εσωτερικής Ασφάλειας ευνόησε την ενδυνάμωση των ενόπλων δυνάμεων και αστυνομικών αρχών, τη διευκόλυνση των παρακολουθήσεων προσωπικών δεδομένων και συλλογής πληροφοριών κατ' ακολουθίαν του Πατριωτικού Νόμου. Το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας την περίοδο 2002-2008 δημιούργησε 72 κέντρα ανταλλαγής πληροφοριών (fusion centers) προκειμένου να προωθήσει την ανταλλαγή πληροφοριών σε ομοσπονδιακό επίπεδο μεταξύ υπηρεσιών όπως το FBI, CIA, αλλά και σε τοπικό και πολιτειακό επίπεδο. Στο έργο συγκέντρωσης και ανάλυσης πληροφοριών συνέβαλε και η διεθνής κοινότητα με την συνεργασία πολλών κρατών στη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών προσώπων ύποπτων για συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες.

3.4 Το νομικό πλαίσιο και επιχειρησιακές δομές της ΕΕ

Η σύγχρονη δράση της τρομοκρατίας απαιτεί τη συστηματική μελέτη της και την κατανόηση του τρόπου δράσης των τρομοκρατών, προκειμένου να οργανώνονται πιο αποτελεσματικές οι επιχειρήσεις εναντίον τους. Αρχικά πρέπει να επισημανθεί ότι η επιχειρησιακή στρατηγική βασίζεται στην πρόληψη και στη διαχείριση των επιπτώσεων των τρομοκρατιών επιθέσεων. Ως προς το στάδιο της πρόληψης είναι αναγκαίος ο σωστός σχεδιασμός του τομέα των πληροφοριών, έτσι ώστε να υπάρχει η κατάλληλη ενημέρωση των διεθνών αρχών για τον εντοπισμό και τη σύλληψη των τρομοκρατών. Για την αποτελεσματική διαχείριση των επιπτώσεων, εμπλέκονται διάφορες υπηρεσίες και η σοβαρότητα του θέματος απαιτεί τον σωστό συντονισμό τους.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρωταρχικό ρόλο διαδραματίζει η Europol, η οποία επιχειρεί να διευκολύνεται τις έρευνες των εθνικών κρατών, παρέχοντας :

- Εμπειρογνωμοσύνη, καθώς το κινητό της γραφείο μπορεί να προχωρήσει σε επιτόπια δράση.
- Ανταλλαγή πληροφοριών και δυνατότητα πρόσβασης στις βάσεις δεδομένων, στα συστήματα ανταλλαγής και σε άλλες εξειδικευμένες πλατφόρμες της Europol, που μπορούν να δώσουν διάφορες πληροφορίες στις εθνικές κυβερνήσεις.
- Ανάλυση και προϊόντα ανάλυσης, όπως εκθέσεις, αξιολογήσεις απειλών και κενά πληροφόρησης για τη διενέργεια υπό εξέλιξη διεθνών ερευνών (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011).

Σημαντικά επιχειρησιακά συστήματα θεωρούνται επίσης το Δίκτυο Πρώτης Απόκρισης, το ευρωπαϊκό δίκτυο εξουδετέρωσης εκρηκτικών μηχανισμών, το Modus Operandi Monitor και η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων εκρηκτικών μηχανισμών της ΕΕ.

3.4.1 Δίκτυο Πρώτης Απόκρισης

Το Δίκτυο Πρώτης Απόκρισης είναι ένα εργαλείο της Europol. Με το σύστημα αυτό οι αρχές επιβολής του νόμου είναι σε θέση να αντιληφθούν αμέσως τις τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη. Η συνδρομή των εμπειρογνομόνων αυτού του δικτύου έγκειται στην άμεση κινητοποίηση τους και στην παροχή βοήθειας στα κράτη που έχουν πέσει θύματα τρομοκρατικής επίθεσης, στην αντιμετώπιση τεχνικών ζητημάτων, στη συμβουλευτική υποστήριξη και στην ανταλλαγή των απαιτούμενων πληροφοριών (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011)

3.4.2 Modus Operandi Monitor

Το Modus Operandi Monitor είναι «ένα μέσο που αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός μοντέλου συνολικής δραστηριότητας, το οποίο αξιολογεί αδιαλείπτως τρομοκρατικά γεγονότα είτε και έρευνες που επηρεάζουν την κατάσταση ασφάλειας στην ΕΕ και επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες πτυχές του τρόπου δράσης των τρομοκρατών (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011). Επιπλέον, στόχος της λειτουργίας του είναι η παροχή εμπειρογνωμοσύνης, και βοηθητικών στοιχείων στις υπηρεσίες των διαφόρων κρατών.

3.4.3 Ευρωπαϊκό δίκτυο εξουδετέρωσης εκρηκτικών μηχανισμών

Το ευρωπαϊκό δίκτυο εξουδετέρωσης εκρηκτικών διευκολύνει τη συνεργασία των εμπειρογνομόνων για την εύρεση των κατάλληλων τρόπων εξουδετέρωσης εκρηκτικών μηχανισμών. Για τον λόγο αυτό διοργανώνονται προγράμματα κατάρτισης για ευρωπαϊκά κράτη αλλά και για άλλες χώρες. Με τη δράση του προωθείται η συνεχής ενημέρωση και κατάρτιση των μονάδων εξουδετέρωσης εκρηκτικών μηχανισμών για τις εξελίξεις που σημειώνονται σε αυτόν τον τομέα. Η συνεργασία αφορά αστυνομικές, στρατιωτικές ή κρατικές μονάδες, προκειμένου να υπάρξει η καλύτερή αντιμετώπιση του θέματος (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011)

3.4.4 Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων εκρηκτικών μηχανισμών

Η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων εκρηκτικών μηχανισμών λειτουργεί ως μία πλατφόρμα ανταλλαγής έγκαιρων και σχετικών πληροφοριών για εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς και εμπρηστικούς μηχανισμούς, χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά και πυρηνικά υλικά. Στη συγκεκριμένη βάση δεδομένων εντάσσονται και βάσεις δεδομένων για παραδείγματα χρήσης εκρηκτικών υλών αλλά και βιβλιοθήκες και fora ειδικών. Η λειτουργία της άρχισε τον Οκτώβριο του 2010 με απώτερο στόχο την

ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011).

3.4.5 Βάση δεδομένων για την τρομοκρατία

Η Europol επιχειρεί τη δημιουργία μιας κοινής βάσης δεδομένων για την τρομοκρατία, με στόχο τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων αντίδρασης της ΕΕ και της αποτελεσματικής ενεργοποίησής τους. Ο στόχος αυτός *“επιτυγχάνεται μέσω της καλύτερης ενσωμάτωσης του ορισμού της τρομοκρατίας από την ΕΕ, της ευελιξίας και της ικανότητας ανταπόκρισης στις ανάγκες των κρατών μελών και των τρίτων μερών και της εστίασης σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος”* (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011). Η δράση της αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες της και αναβαθμίζει τον τρόπο καθημερινής διαχείρισης των τρομοκρατικών κρουσμάτων, αξιοποιώντας με τον καλύτερο τρόπο τις μεθόδους εγκληματολογικής ανάλυσης και ανάλυσης δακτυλικών αποτυπωμάτων και DNA (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011)

3.4.6 Πρόγραμμα παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

Με τη συμφωνία που επιτεύχθηκε ανάμεσα σε Ε.Ε. και ΗΠΑ για το πρόγραμμα παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (1η Αυγούστου 2010), η Europol ανέλαβε το σημαντικό έργο της επαλήθευσης των αιτημάτων των ΗΠΑ προς καθορισμένους αποστολείς και αποδέκτες μηνυμάτων χρηματοοικονομικού περιεχομένου στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν περιορίζεται όμως στον ελεγκτικό αυτό ρόλο αλλά *“έχει δημιουργήσει ένα ενιαίο σημείο επαφής για τα αρχεία δεδομένων εργασίας προς ανάλυση και τα κράτη μέλη της ΕΕ προκειμένου από αυτό να συντονίζονται όλες οι ανταλλαγές με τις ΗΠΑ που απορρέουν από την προαναφερθείσα συμφωνία, η οποία περιλαμβάνει την αυτόματη παροχή πληροφοριών, καθώς και τα αιτήματα για αναζήτηση πληροφοριών σε δεδομένα των ΗΠΑ στο πλαίσιο εφαρμογής της TFTP”* (ΕΥΡΩΠΟΛ, 2011). Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα επιχειρείται να διευκολυνθούν οι προσπάθειες για τον εντοπισμό, τον έλεγχο και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

3.5 Διεθνής στρατηγική αλληλεπίδραση

3.5.1 Η διεθνής στρατηγική της ΕΕ

Η τρομοκρατία αποτελεί ένα σύνηθες φαινόμενο κατά το τελευταίο διάστημα στην Ευρώπη και απειλεί με τη δράση του την ασφάλεια και την ελευθερία των ευρωπαϊκών κρατών θέτοντας σε κίνδυνο τα δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών, που αισθάνονται πλέον ιδιαίτερος ανασφαλείς. Οι 2010 τρομακτικές επιθέσεις που ήρθαν στο φως της δημοσιότητάς την περίοδο 2009 – 2013 αλλά και το πρόσφατο πολύνεκρο τρομοκρατικό χτύπημα στο Παρίσι καταφαίνουν ότι η τρομοκρατική απειλή είναι περισσότερο έντονη βαίνουσα προς ανεξέλεγκτη. Η αρχική προσπάθεια της Ε.Ε για συνεργασία των κρατών – μελών της εκδηλώθηκε με την κοινή αστυνομική δράση τους και με την ίδρυση των TREVI, που αποτελούν κοινές ομάδες δίωξης του εγκλήματος.

Το μεταναστευτικό κύμα και η δυνατότητα των ισλαμιστών καμικάζι που περνούν τα σύνορα των ευρωπαϊκών χωρών, για να πλήξουν τις δυτικές κοινωνίες δεν μπορεί προς το παρόν να αντιμετωπιστεί με αποτελεσματικό τρόπο και ούτε υπάρχει η δυνατότητα πρόληψης αυτών των κρουσμάτων. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται προτάσεις, οι οποίες θα συνδέσουν τη μεταναστευτική πολιτική με τη δημόσια ασφάλεια (www.consilium.europa.eu).

Η Ε.Ε διαμορφώνει μία στρατηγική, που αποσκοπεί στην ανάπτυξη επιχειρησιακών δράσεων και παρεμβάσεων για τη φύλαξη των συνόρων και την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, σε συνεργασία με τις ΗΠΑ και τις εθνικές κυβερνήσεις. Η Ε.Ε επιδιώκει ουσιαστικά να αντιστρέψει την υπάρχουσα αρνητική κατάσταση και να προασπίσει την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ασφάλεια των πολιτών της. Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της Ε.Ε υιοθετήθηκε από όλα τα κράτη – μέλη της το 2005, αλλά το 2015 κρίθηκε αναγκαία η αναθεώρηση της και η αναπροσαρμογή της στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής και στον τρόπο δραστηριοποίησης των σύγχρονων τρομοκρατών.

Ως προς την πρόληψη των τρομοκρατικών ενεργειών και επιθέσεων η Ε.Ε θέτει ως πρωταρχικό της στόχο τη διερεύνηση όλων εκείνων των αιτιών που ενισχύουν τη ριζοσπαστικοποίηση και τη μελέτη των πρακτικών που ακολουθούνται για τη στρατολόγηση των καμικάζι ή γενικότερά των τρομοκρατών. Η στρατηγική αυτή αναθεωρήθηκε το 2014 αλλά τίθεται σε επαναδιαπραγμάτευση στην τρέχουσα περίοδο μετά τη φονική τρομοκρατική επίθεση στο Παρίσι. Οι Ευρωπαίοι θεωρούν

ότι, κατανοώντας τον τρόπο σκέψης των καμικάζι και των τρομοκρατών αλλά και τις δυνατότητες που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για άμεση κινητοποίηση, θα μπορέσουν να προχωρήσουν στην εφαρμογή καινοτόμων και αποτελεσματικών δράσεων κατά της τρομοκρατίας. Για τον λόγο αυτό ασκούνται πιέσεις στα ευρωπαϊκά κράτη για την ανεύρεση λύσεων, με απώτερο στόχο την εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής και την προστασία της διεθνούς και εθνικής ασφάλειας (Manusama, 2006).

Όμως η στρατηγική αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματική, αν δεν δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την προστασία των πολιτών και των υποδομών και την αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων. Προκειμένου, να διασφαλισθεί η προστασία των πολιτών απαιτείται η δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων, δηλαδή της σωστής φύλαξης των συνόρων, των αυστηρών ελέγχων για τους μετανάστες, της ασφαλούς μετακίνησης των πολιτών μέσω των μέσων μαζικής μεταφοράς, της σωστής λειτουργίας των στρατηγικών υποδομών και της προστασίας πιθανών στόχων. Η αξιοποίηση στοιχείων και δεδομένων από τα αρχεία επιβατών και ο έλεγχος της εισόδου των μεταναστών, αποδεικνύουν την ευρωπαϊκή στρατηγική που ακολουθείται στον συγκεκριμένο τομέα (www.consilium.europa.eu).

Όπως, όμως ήδη αναφέρθηκε, όλα αυτά απαιτούν τη συνεργασία της Ε.Ε με τις ΗΠΑ, τον ΟΗΕ και διεθνείς θεσμικούς φορείς, έτσι ώστε η ευρωπαϊκή στρατηγική να μην περιοριστεί στα στενά ευρωπαϊκά όρια αλλά να διαλάβει παγκόσμια διάσταση. Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται *“πολιτικοί διάλογοι σε διεθνές επίπεδο, θέσπιση ρητρών και συμφωνιών συνεργασίας σε ειδικά προγράμματα παροχής βοήθειας και δημιουργίας υποδομών σε χώρες στρατηγικής σημασίας”* (www.consilium.europa.eu) .

Η ΕΕ συνεργάζεται εκτός από τις ΗΠΑ, με τη Β. Αφρική, τη Β. Αμερική, την Ασία, τα δυτικά Βαλκάνια, τη Μέση Ανατολή και τις χώρες της Σαχελιανής Ζώνης. Η πιο σημαντική, όμως, συνεργασία είναι με τις ΗΠΑ και για αυτό τον λόγο έχουν υπογραφεί συμφωνίες και έχει προωθηθεί συνεργασία σε θέματα αμοιβαίας νομικής συνδρομής και έκδοσης, χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, μεταφορών και συνόρων. Οι κύριοι φορείς δραστηριοποίησης στην Ευρώπη για την πάταξη της τρομοκρατίας είναι η Europol και η Eurojust.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεργάζεται και με διεθνείς οργανισμούς, όπως τα Ηνωμένα Έθνη και το Παγκόσμιο Φόρουμ κατά της Τρομοκρατίας, αλλά και με τον ΟΟΣΑ, τον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον Σύνδεσμο των Αραβικών Κρατών. Με βάση τον τρόπο δραστηριοποίησης και τις αποφάσεις του ΟΗΕ, η Ε.Ε. έχει προχωρήσει στη λήψη περιοριστικών μέτρων κατά προσώπων που συσχετίζονται με διάφορους τρόπους με την Αλ – Κάιντα (www.consilium.europa.eu).

Πέρα των ανωτέρω, η Ε.Ε θέτει ως στόχο της την σύλληψη των τρομοκρατών και την προσφυγή τους στη δικαιοσύνη αλλά και τη μείωση της δυνατότητας σχεδιασμού νέων τρομοκρατικών επιθέσεων. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, προωθείται η συνεργασία των δικαστικών αρχών, η συνεργασία των εθνικών κρατών και η στήριξη τους από την Europol και την Eurojust *“στην αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και στην παρεμπόδιση της πρόσβασης των τρομοκρατών στα μέσα, με τα οποία πραγματοποιούν επιθέσεις και επικοινωνούν”* (www.consilium.europa.eu).

Χαρακτηριστικοί είναι, επίσης, οι νέοι κανόνες (Μάιος 2015) για την πρόληψη της νομιμοποίησης μαύρου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ουσιαστικά, όλες αυτές οι δράσεις αποσκοπούν στη μείωση των τρομοκρατικών επιθέσεων και στη σωστή αντιμετώπιση των αναγκών των θυμάτων και των κοινωνιών που επλήγησαν από τρομοκρατικές επιθέσεις. Κύριες πρακτικές, που ακολουθούνται πλέον και θεωρούνται ότι μπορεί να είναι αποτελεσματικές, είναι η αναθεώρηση και η ενίσχυση των μηχανισμών της πολιτικής προστασίας και η δυνατότητα να μελετηθούν και να αξιολογηθούν έγκαιρα οι παράγοντες επικινδυνότητας. Επιπλέον, σημαντική θεωρείται η παροχή της απαιτούμενης βοήθειας στα θύματα των τρομοκρατικών επιθέσεων, με κύριο στόχο τη διασφάλιση της ψυχικής τους ισορροπίας.

3.5.2 Η αλληλεπίδραση μεταξύ των στρατηγικών ΗΠΑ και ΕΕ

Τα γεγονότα της 9/11 θα λέγαμε ότι μετέβαλαν τον τρόπο ερμηνείας και εφαρμογής του διεθνούς δικαίου, με τις ΗΠΑ να επικαλούνται το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας (άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών), προκειμένου να νομιμοποιήσουν την

στρατιωτική επέμβαση στο Αφγανιστάν. Το δόγμα του «προληπτικού πολέμου» αποτέλεσε συνήθη πρακτική των ΗΠΑ αποδίδοντας διαφορετική ερμηνεία στον όρο επικείμενη επίθεση. Με βάση τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, ο προληπτικός πόλεμος δικαιολογείται στην περίπτωση της αυτοάμυνας (self-defense) ενάντια σε επικείμενη επίθεση και όχι ενάντια σε μια αβέβαιη απειλή, ενώ απαιτείται υπαρκτός κίνδυνος και όχι η πιθανολόγηση είτε η υποψία κινδύνου (Ruys, 2010). Η αμερικάνικη κυβέρνηση άσκησε μονομερή πολιτική παραμερίζοντας την διεθνή παγκόσμια κοινότητα. Η ΕΕ αντιστρόφως παρουσιάζει διαφορετικό τρόπο προσέγγισης, υιοθετώντας μέτρα και πολιτικές αντιμετώπισης των φαινομένων της σύγχρονης τρομοκρατίας με γνώμονα την προστασία και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Bendriek 2011).

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αποτελούν κάποιες από τις αρχές που διέπουν τα κράτη μέλη της ΕΕ αλλά και τον τρόπο δράσης της ΕΕ σε διεθνές επίπεδο. Πολλοί θεωρητικοί έχουν υποστηρίξει πως η ουσιώδη διαφορά των ΗΠΑ με την ΕΕ είναι ότι οι ΗΠΑ αντιμετωπίζουν τον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία ως αγώνα ενάντια στην Αλ – Κάιντα και τους υποστηρικτές της, ενώ η ΕΕ και τα κράτη μέλη απαντούν με μέτρα που ενισχύουν την παροχή πληροφοριών και με πολιτικές που έχουν αμιγώς ανθρωποκεντρικό περιεχόμενο.

Η ΕΕ και πολλά ευρωπαϊκά κράτη έχουν υπογράψει κατά καιρούς διμερείς συμφωνίες συνεργασίας με τις ΗΠΑ, προκειμένου να ενισχυθεί η μάχη ενάντια στην τρομοκρατία. Όμως τα προβλήματα στις προσπάθειες συνεργασίας εμφανίζονται σε εκείνο το σημείο όπου αρχίζουν να θίγονται θεμελιώδη δικαιώματα πολιτών και πιο συγκεκριμένα το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα με αυστηρό πλαίσιο προστασίας από την ΕΕ. Η ΕΕ έχει θεσπίσει κοινούς κανόνες δικαίου σε όλα τα κράτη-μέλη, που διασφαλίζουν ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων και απαγορεύουν σε δημόσια και νομικά πρόσωπα της ΕΕ την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε χώρες όπου δε διαθέτουν επαρκείς εγγυήσεις προστασίας. Αμφισβητήσεις έχουν εκφραστεί από Ευρωπαίους βουλευτές αλλά και από οργανώσεις προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναφορικά με το επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις ΗΠΑ. Έχει υποστηριχθεί

ότι πολλές διατάξεις των συμφωνιών ανταλλαγής και ανάλυσης πληροφοριών μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ παραβιάζουν το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων πολλών Ευρωπαίων πολιτών². Ανησυχίες εκφράζονται από πολλά θεσμικά όργανα ως προς το πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων από τις ΗΠΑ και για αυτόν τον λόγο η συμφωνία για ανταλλαγή δεδομένων επιβατών πτήσεων δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Όπως έχει επισημανθεί, η ΕΕ βασίζεται στη αρχή του κράτους δικαίου και ο τρόπος δράσης της διαμορφώνεται γύρω από ομότροπες αρχές και αξίες. Η σχέση κράτους-δικαίου και ασφάλειας έχει διαφορετικό περιεχόμενο στις ΗΠΑ και διαφορετικό τρόπο προσέγγισης στην ΕΕ. Η ισχυροποίηση των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων είχε ως αποτέλεσμα αυθαίρετες συλλήψεις πολιτών, όπως οι 779 ύποπτοι για συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες που κρατήθηκαν σε κέντρα-στρατόπεδα κράτησης για περισσότερο από τρία χρόνια χωρίς να έχουν την δυνατότητα νομικής βοήθειας ή το δικαίωμα να δικασθούν από πολιτικά δικαστήρια των ΗΠΑ. Οι περισσότεροι ύποπτοι αντιμετωπίστηκαν ως εχθρικοί μαχητές και όχι ως φυλακισμένοι πολέμου με αποτέλεσμα να δικασθούν από στρατιωτικά δικαστήρια, να παραβιασθεί το δικαίωμα τους σε δίκαιη δίκη, να κρατηθούν χωρίς χρονικό όριο και να εκδιωχθούν σε τρίτες χώρες. Η κυβέρνηση Bush διέταξε το 2001 την εκδίκαση υποθέσεων περί τρομοκρατίας από στρατιωτικά δικαστήρια. Αυτό σήμαινε λιγότερα δικαιώματα για τους κατηγορούμενους και παραβίαση του δικαιώματος της δίκαιης δίκης. Η συγκεκριμένη διαταγή (αποκλίνουσα από τις αρχές της ΕΕ) επικρίθηκε από πολλές οργανώσεις προστασίας πολιτικών δικαιωμάτων και χαρακτηρίστηκε από το Ανώτατο Αναιρετικό Δικαστήριο των ΗΠΑ ως αντισυνταγματική.

Μια ακόμη συνέπεια των θεσπιζόμενων από τις ΗΠΑ αντί-τρομοκρατικών μέτρων ήταν και η υιοθέτηση της λίστας τρομοκρατών, μια λίστα προσώπων αλλά και οργανώσεων, τα οποία θεωρούνται ύποπτα για συμμετοχή ή ανάμειξη σε τρομοκρατικές ενέργειες. Η συγκεκριμένη λίστα αποτελεί μια ακόμη πρακτική των ΗΠΑ, η οποία επικρίθηκε από την ΕΕ. Τα δικαιώματα της άμυνας και πρόσβασης στο δικαστήριο περιορίζονται, καθώς τα εμπλεκόμενα σε αυτή την λίστα πρόσωπα και οργανώσεις πρέπει να αποδείξουν την αθωότητά τους χωρίς να γνωρίζουν γιατί διώκονται. Η λίστα παραβιάζει το δικαίωμα της δίκαιης δίκης που είναι

² Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014, *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων*

αναγνωρισμένο από τα εθνικά συντάγματα των κρατών-μελών, το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών δικαιωμάτων (ΕΕ) και το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις στον τρόπο πρόσληψης και αντιμετώπισης της τρομοκρατίας από την ΕΕ και τις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ έχουν θέσει ως προτεραιότητα την εθνική ασφάλεια και λαμβάνουν οποιοδήποτε μέτρο για να το επιτύχουν, ενώ η ΕΕ αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα λήψεως μέτρων ενάντια στις σύγχρονες μορφές τρομοκρατίας μέσα στα πλαίσια της προστασίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμως και η ΕΕ με τη σειρά της έχει επικριθεί για την αδράνειά της στη συνυπογραφή συμφωνιών με τις ΗΠΑ, που δεν μπορούν ωστόσο να χαρακτηρισθούν διόλου ως ανθρωποκεντρικές.

3.6 Ανακεφαλαίωση

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις επιβεβαιώνουν τις ποικίλες μεταβολές που συμβαίνουν στην υφήλιο. Η ανάπτυξη και η κυριαρχία των νέων τεχνολογιών μειώνουν τη δύναμη και την αποτελεσματικότητα των εθνικών κυβερνήσεων και δίνουν την ευκαιρία σε άτομα και ομάδες να αυξήσουν τη δύναμη τους και να προωθήσουν μαζικές καταστροφές. Η περίοδος του Ψυχρού Πολέμου έχει τελειώσει και η εποχή της παγκόσμιας πληροφορίας και της κατάργησης των συνόρων διευρύνει τους τρόπους δράσης των τρομοκρατών.

Είναι σαφές ότι τα σύγχρονα κράτη επιδιώκουν να σχεδιάσουν τις κατάλληλες στρατηγικές για την καταπολέμηση της σύγχρονης διεθνούς τρομοκρατίας, η οποία χρησιμοποιεί νέες μεθόδους για να πλήξει τις δυτικές κοινωνίες, οδηγώντας στον θάνατο αθώα θύματα και διαταράσσοντας την παγκόσμια ασφάλεια. ΟΗΕ, ΗΠΑ, Ε.Ε και Παγκόσμιο Φόρουμ για την καταπολέμηση της Διεθνούς τρομοκρατίας συνεργάζονται και αναθεωρούν τον τρόπο δράσης τους, προσπαθώντας να εντοπίσουν νέες στρατηγικές που θα προσαρμόζονται στον τρόπο δράσης και σκέψης των σύγχρονων τρομοκρατών (Manusama, 2006).

Επιπλέον, οι συνεχείς τρομοκρατικές απειλές καθιστούν σαφές ότι οι εθνικές πολιτικές για τη διαχείριση της τρομοκρατίας θεωρούνται αναποτελεσματικές όχι

μόνο για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αλλά και για τη διαχείριση των απαιτούμενων πόρων. Γίνεται σαφές ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη πολιτικής βούλησης για την υλοποίηση των στόχων που θέτουν οι επιχειρησιακοί φορείς για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αναθεωρηθούν οι μέχρι τώρα στρατηγικές και να διαμορφωθούν με βάση τον τρόπο λειτουργίας των σύγχρονων κοινωνιών αλλά και με βάση τη συστηματική μελέτη και την κατανόηση του τρόπου σκέψης και δράσης των τρομοκρατών καθώς και την αξιοποίηση και τον έλεγχο των νέων τεχνολογιών. Με τον τρόπο αυτό η παγκόσμια κοινότητα και οι θεσμοί της θα εγγυηθούν την ασφάλεια των πολιτών τους και θα περιορίσουν την τρομοκρατία, που δρα ανεξέλεγκτα και υπονομεύει τον δημοκρατικό τρόπο λειτουργίας των σύγχρονων κρατών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Το φαινόμενο της νέας μορφής τρομοκρατίας, παρουσιάζεται να είναι πλήρως προσαρμοσμένο, στις νέες συνθήκες των κοινωνικών δεδομένων που εξελίσσονται συνεχώς, αυξάνοντας την ανασφάλεια στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Το τεράστιο και σοβαρό ζήτημα της σχέσης των δύο κόσμων, δυτικού και ισλαμικού, θα πρέπει να εξεταστεί πολυπλεύρως, ώστε να γίνει κατανοητή η νέα διαμάχη που έχει ξεσπάσει και εκφράζεται με την απειλή των τρομοκρατικών επιθέσεων, αφού πλέον οι όροι Δύση και Ισλάμ δεν χρησιμοποιούνται για να αποδοθεί η γεωγραφική και θρησκευτική αντίστοιχα ερμηνεία τους, αλλά αφορούν την πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί.

Το Ισλάμ έχει αναπτύξει πολιτική που αντικατοπτρίζεται στις διαφορετικές μορφές που αναπτύσσει: σουνιτικό, σιιτικό, ριζοσπαστικό καθεστώς κτλ., γεννώντας ταυτόχρονα τον εξτρεισμό με συνέπεια την τρομοκρατία, τα διεθνή εγκλήματα αλλά και την παράνομη μετανάστευση. Είναι αντιληπτό πως ο αραβικός κόσμος, από την αρχή της δημιουργίας του, αποτέλεσε κέντρο πολιτιστικών, οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων και ήταν πάντα στο προσκήνιο των διεθνών πολιτικών αλλαγών, προσδιορίζοντας μάλιστα τη στάση των κρατών στο μέλλον, και κυρίως της Μέσης Ανατολής (McFarlane, 2008).

Προκειμένου να αποφευχθούν οι κίνδυνοι της μισαλλοδοξίας και του χάσματος μεταξύ Δύσης και Ανατολής, κατά μήκος του πλανήτη, λόγω των παγκοσμιοποιημένων συνθηκών οικονομικής και πολιτικής διακυβέρνησης, η σημερινή τρομοκρατία θα πρέπει να προσληφθεί από τη διεθνή πολιτική ως ένα στάδιο επαναπροσδιορισμού των παγκόσμιων και οικουμενικών αρχών και αξιών και να γεφυρωθούν οι διαφορές μεταξύ των πολιτισμών. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα κεφάλαιο της παγκόσμιας ιστορίας, το οποίο είναι υπό διαπραγμάτευση και απαιτεί συνετή διαχείριση, για να αποκλιμακωθούν οι συγκρούσεις στις χώρες του Αραβικού Κόσμου και από κοινού με τις δυτικές δυνάμεις να τεθεί ένας νέος άξονας συνεργασίας και συμπόρευσης για το μέλλον της ανθρωπότητας στα πλαίσια μιας νέας διεθνούς πολιτικής ασφάλειας. Οι ενότητες που θα παρατεθούν κατωτέρω αποτελούν συγκεκριμένα πεδία της πολιτικής αυτής.

4.2 Αποσύνδεση Ισλάμ – τρομοκρατίας

Το Ισλάμ δεν είναι μία θρησκεία που εμπεριέχει τον φθόνο και την επιθετικότητα έναντι των αλλόθρησκων, αλλά γίνεται αντικείμενο οικειοποίησης και εκμετάλλευσης από συγκεκριμένες οργανώσεις που περιβάλλουν τον μανδύα της αποκλειστικής θεολογικής ερμηνείας για ίδιον όφελος, ενσπείροντας την προκατάληψη μεταξύ των ανατολικών και δυτικών κοινωνιών. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να υποστηριχθούν από τη Δύση τα επίσημα κέντρα διδασκαλίας του Ισλάμ που έχουν αποκηρύξει την τρομοκρατία και απειλούνται πρωτίστως και άμεσα από την αυτή, προκειμένου να διαδώσουν την ορθή ερμηνεία του Κορανίου, εκπαιδεύοντας τους νεαρούς Μουσουλμάνους στο πως θα διακρίνουν το ουσιαστικό νόημα της πίστης τους και πως θα αποφεύγουν τον προσηλυτισμό τους από τρομοκρατικές ομάδες και σχέτες που έχουν πολιτικά και οικονομικά κίνητρα.

Συγχρόνως, οι μη μουσουλμανικές κοινωνίες θα πρέπει αντιστοίχως να εκπαιδεύουν τις επόμενες γενιές, ώστε να αντιλαμβάνονται τη διαφορετικότητα, την αξία του αυτοπροσδιορισμού, την αποφυγή διακρίσεων προς το θρήσκευμα και την εθνοτική προέλευση, για να αλληλεπιδρούν σε τελικό βαθμό με τους Μουσουλμάνους συμπατριώτες τους συνεργώντας για τον αμοιβαίο σεβασμό και για την ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ τους. Η Ρωσική Ομοσπονδία έχει ξεκινήσει μία προσπάθεια διδασκαλίας της ορθής ερμηνείας του Κορανίου από επίσημους κρατικούς Μουσουλμάνους λειτουργούς και στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματός της καλλιεργεί τον πατριωτισμό ανεξαρτήτως θρησκείας και φυλετικής καταγωγής (RT, 2015a; RT, 2015b). Οι Ρώσοι Μουσουλμάνοι έχουν χαρακτηρίσει το ISIS ως εχθρό του Ισλάμ (RT, 2015c).

Επίσης, ως μέσο θεσμικής εμπλαίσωσης, θα μπορούσε να συσταθεί σε επίπεδο ανώτατων θρησκευτικών ηγετών μία μόνιμα διαρθρωμένη οργανωτική δομή, προκειμένου να υφίσταται εν τοις πράγμασι και να επικοινωνείται ανά περιφέρεια του πλανήτη ο διαθρησκευτικός διάλογος και η ειρηνική συνύπαρξη. Οι θρησκευτικές αρχές των δυτικών κοινωνιών θα μπορούσαν να συνδράμουν τις μουσουλμανικές αρχές προς την κατεύθυνση ενός εγχειρήματος ειρήνευσης μέσω της ομοταγούς ενημέρωσης και διδασκαλίας των πιστών.

4.3 Πολυετές πρόγραμμα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού των ανατολικών κοινωνιών

Όπως καταδείχθηκε στο κεφάλαιο 2, βασική αποτυχία των δυτικών δυνάμεων υπήρξε ο μακροχρόνιος προγραμματισμός και η ομαλή μετάβαση στη νέα πραγματικότητα, τόσο στην περίπτωση του Ιράκ, όσο και κατά την περίοδο της «Αραβικής Άνοιξης», όπου το κίνημα για τον εκδημοκρατισμό των μουσουλμανικών κοινωνιών δεν υποστηρίχθηκε με τα κατάλληλα μέσα δημιουργώντας κενό εξουσίας και υποδομών, το οποίο ευνόησε τη βία και την καλλιέργεια εξτρεμιστικών αντιλήψεων και δράσεων σε κοινωνίες που δεν είχαν άλλη επιλογή. Η διαστρέβλωση των αρχών του Ισλάμ προκαλείται στις ανατολικές κοινωνίες εξαιτίας της έλλειψης ελευθερίας και διαφώτισης σε όλες τις τάξεις του πληθυσμού.

Η ηθική επιταγή των δυτικών δυνάμεων μετέρχεται στη σφαίρα ευθύνης τους για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη των περιοχών αυτών, από τη στιγμή που επέλεξαν να αναμειχθούν στα εσωτερικά τους ζητήματα και να επαυξήσουν την επιρροή τους στην ευρύτερη ζώνη της Ευρασίας. Από την αρχαιότητα έως και σήμερα η διαπεριφέρεια της Μ. Ανατολής και της Βορείου Αφρικής υπήρξε ένα πεδίο αντιπαραθέσεων, γεωπολιτικών και γεωοικονομικών ανταγωνισμών που αντανάκλασε την επέκταση της δυτικής κυριαρχίας προς Ανατολάς και προς τον Νότο.

Η πολιτική επιλογή της επέμβασης των ΗΠΑ και του NATO καθώς και των κυριάρχων δυνάμεων της ΕΕ στη χάραξη των συνόρων και στην εσωτερική πολιτική οργάνωση των κρατών της διαπεριφέρειας συνεπάγεται από πλευράς τους την ανάληψη ιστορικών ευθυνών, που είναι η στοχευμένη και σε βάθος χρόνου χρηματοδότηση, η επένδυση στην εκπαίδευση και σε έργα υποδομών και η συντεταγμένη διάχυση των δημοκρατικών αξιών (Nye, 2004) και λειτουργιών σε κοινωνίες και πληθυσμούς που διαπλάστηκαν από γενιά σε γενιά με υστέρηση σε ατομικές ελευθερίες και σε ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Συνεπώς, η αιφνίδια μετάβαση από το καθεστώς του ολοκληρωτισμού και του αυταρχισμού σε αυτό της πλήρους ελευθερίας περιλαμβάνει κινδύνους, που είναι ικανοί να ακυρώσουν και να αναστρέψουν τις όποιες προσπάθειες φιλελευθεροποίησης και εκδημοκρατισμού, όπως συνέβη στην περίπτωση του κινήματος των Αδελφών Μουσουλμάνων κατά την περίοδο της «Αραβικής Άνοιξης».

4.4 Διασφάλιση της σταθερότητας και εμπέδωση του αισθήματος ασφάλειας στις κοινωνίες της Ανατολής

Η κατάρρευση του σύγχρονου Ιράκ προκλήθηκε από την απουσία ισχυρών δυνάμεων ασφαλείας και από την ετερογένεια του πληθυσμού του. Το ίδιο συνέβη στη Λιβύη και θα συμβεί αναλόγως και στη Συρία, στην περίπτωση που οι δυτικοί σύμμαχοι και η Ρωσία αποχωρήσουν γενικά και οριστικά από τα εδάφη της.

Η μετάβαση από τη δικτατορία στη Δημοκρατία συνεπάγεται, εκτός από την οικονομική και υλική υποστήριξη, την εμπέδωση του αισθήματος ασφάλειας στο σύνολο των μαρτυρικών αυτών κοινωνιών. Η αλλαγή πολιτεύματος, η λειτουργία νέων θεσμών, η θέσπιση μιας νέας έννομης τάξης και η διοικητική ανασυγκρότηση των κρατών της Μ. Ανατολής θα πρέπει να συνοδευτεί από σταθερότητα και από την εξάλειψη της τρομοκρατίας πρωτογενώς στις χώρες που βρίσκονται υπό μετάβαση και δευτερογενώς στην ευρύτερη περιοχή. Η προοπτική αυτή επιβάλλει τη σταδιακή απόσυρση των καθεστωτικών δυνάμεων και την αποψίλωση των εξουσιών τους σε καθεστώς σταδιακού εκδημοκρατισμού και υπό την παρουσία των πολυεθνικών στρατιωτικών δυνάμεων σε βάθος χρόνου.

Περιπτωσιολογικά, γίνεται αντιληπτό ότι η απότομη πτώση και εξόντωση του Καντάφι και του καθεστώτος του δεν ωφέλησε την επόμενη ημέρα στη Λιβύη, ενώ το αυτό θα συμβεί και στην περίπτωση της Συρίας. Η στρατηγική της παραμονής των δυνάμεων ασφαλείας έχει θετικό δείγμα γραφής στην περίπτωση του Ιράκ, όπου παρά τις αρχικές απώλειες και τη σύγκρουση των αμερικανικών και βρετανικών δυνάμεων με ντόπιες ένοπλες ομάδες, πέτυχε από το 2007 και μετά περιορίζοντας τη βία. Ο διοικητής της πολυεθνικής στρατιωτικής δύναμης του Ιράκ, στρατηγός D. Petraeus, κατόρθωσε να μειώσει σημαντικά τις ένοπλες επιθέσεις των ανταρτών και των τρομοκρατικών οργανώσεων στο εσωτερικό της χώρας, από τη στιγμή που αύξησε τις περιπολίες με στόχο τη συνεργασία με τον ντόπιο πληθυσμό και την προστασία του από τους ενόπλους. Οι Ιρακινοί πολίτες εξοικειώθηκαν βαθμηδόν με τις δυνάμεις ασφαλείας και συνέβαλαν στη σταθερότητα και στη σταδιακή αποκατάσταση της ασφάλειας.

4.5 Παρεμβατικές πολιτικές κοινωνικής συνοχής στις δυτικές κοινωνίες

Τα δυτικά κράτη και η ΕΕ έχουν αποδείξει κατά το παρελθόν ότι μπορούν να παράγουν πολιτικές αφομοίωσης και κοινωνικής συνοχής ετερογενών πολιτισμικών συνόλων. Ωστόσο δεν έχει κατισχύσει, τόσο στην Ανατολική Ευρώπη, όσο και στις ΗΠΑ, μία εναρμονισμένη κοινωνική πολιτική με στόχο την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και την αφομοίωση των μεταναστών.

Βασικό πρόταγμα των μεγάλων δυνάμεων του συστήματος και κυρίως των ΗΠΑ και της ΕΕ θα πρέπει να είναι θεσμοποίηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής αφομοίωσης των μεταναστών και των εθνοτικών μειονοτήτων ανά χώρα με συγκεκριμένα νομοθετήματα επί καθορισμένων στόχων. Σε βασική προτεραιότητα θα πρέπει να αναχθεί η ατομική εθνική ταυτότητα, η οποία δεν θα αντιμετωπίζει τον μετανάστη ως υποκείμενο μιας διακριτής συλλογικότητας εντός ενός εθνικού συνόλου αλλά ως ενεργό και ταυτοδοτημένο πολίτη έθνους – κράτους, που έχει ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις εντός της εκάστοτε εθνικής έννομης τάξης. Μέσα από την εμπέδωση της ατομικής ταυτοδοσίας θα εξαλειφθεί η αντίληψη και η αίσθηση του ανήκειν σε μειονότητα, αντικαθιστάμενη από την αξία της ιδιότητας του πολίτη σε κράτος δικαίου.

Δευτερευόντως, είναι απαραίτητη η άσκηση συγκεκριμένων δημοσιονομικών παρεμβάσεων με έμφαση στις περιφέρειες και τις περιοχές του δυτικού κόσμου, που είναι οικονομικά ασθενείς και επιτρέπουν την ανακύκλιση εισοδηματικών ανισοτήτων. Μέσω έργων υποδομής, που θα συνδέουν την εργασία με την εκπαίδευση, οι μετανάστες και οι μειονοτικοί πληθυσμοί θα πρέπει να καταστούν ενεργοί, βρίσκοντας εργασία που θα τους επιτρέψει να βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδό τους, διευκολύνοντας και την πρόσβασή τους στην παιδεία. Η οικονομική και εκπαιδευτική άνθηση θα απομειώσει τον φθόνο και τη μισαλλοδοξία σε περιοχές και περιφέρειες που βρίσκονται σε απομόνωση από τον κοινωνικό ιστό (Bernholz, 2004).

4.6 Ρεαλιστική επαναχάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής μέσω του διεθνούς δικαίου

Η μετανάστευση προς την Ευρώπη και την Αμερική αποτελεί ένα φαινόμενο, το οποίο δεν πρόκειται να σταματήσει, τόσο στο άμεσο μέλλον, όσο και μεσοπρόθεσμα. Είτε πρόκειται για οικονομικούς μετανάστες, είτε για πρόσφυγες πολέμου, Ευρώπη και Βόρεια Αμερική θα αποτελούν πάντοτε τους μεταναστευτικούς προορισμούς μεγάλων πληθυσμιακών ρευμάτων από την Ασία και από την Αφρική. Οι ρίζες του φαινομένου εντοπίζονται στην αρχαιότητα και κορυφώθηκαν κατά την περίοδο της αποαποικιοποίησης, στα τέλη και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα καθώς και στη σύγχρονη εποχή. Οι δυτικές αρχές και οι δυτικές κοινωνίες θα πρέπει να συμβιβασθούν με τη σημερινή γεωπολιτική πραγματικότητα και να αντιληφθούν ότι πάντοτε θα υπάρχει μετανάστευση, όσο οι άνθρωποι άλλων περιοχών του πλανήτη αγωνίζονται για την επιβίωσή τους, διεκδικώντας ένα καλύτερο και περισσότερο αξιοπρεπές μέλλον (Μαργαρίτου, 2016).

Το κλείσιμο των συνόρων είναι μία πολιτική ανεφάρμοστη στην πράξη, η οποία θέτει σε κίνδυνο τη ζωή των προσφύγων και των μεταναστών και θα οδηγήσει σταδιακά στην εξάντληση των πόρων και των μέσων που χρησιμοποιούνται για την ανάσχεσή τους. Εντούτοις, είναι γεγονός ότι εντός των μεταναστευτικών ροών δύνανται να διεισδύσουν τρομοκράτες προς τον ευρωπαϊκό χώρο, είτε και να μεταπηδήσουν προς τη Βόρεια Αμερική. Η πραγματικότητα αυτή θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ρεαλισμό από τις δυτικές κυβερνήσεις.

Όσον αφορά την Ευρώπη και το κοινωνικό κράτος δικαίου που ενυπάρχει σε αυτή, θα πρέπει να επιδειχθεί ισχυρή βούληση και να θεσπισθεί μία πολιτική άμεσης απορρόφησης των προσφύγων και των μεταναστών, που θα τους επιτρέπει την ανεμπόδιστη μετακίνησή τους εντός της ευρωπαϊκής επικράτειας και τη δυνατότητα επιλογής της εγκατάστασής τους σε συγκεκριμένες περιοχές της ευρωπαϊκής επικράτειας, που έχουν ανάγκη από έμπυχο δυναμικό και που είναι αραιοκατοικημένες, ακυρώνοντας τους περιορισμούς και τις ποσοτώσεις ανά κράτος-μέλος της ΕΕ. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος θα πρέπει να απονέμεται στους ανθρώπους αυτούς, έπειτα από ουσιαστικό έλεγχο και ταυτοποίηση των προσώπων, η ευρωπαϊκή ιθαγένεια, η οποία θα τους επιτρέπει την άρση των συνοριακών εμποδίων και την άμεση εγκατάστασή τους στις προβλεπόμενες περιοχές. Το ίδιο θα μπορούσε να ισχύσει και για τις ΗΠΑ και τον Καναδά.

Όπως υποστηρίζει ο Κ. Μαργαρίτου, συγχρόνως με τη νέα αυτή διεθνή μεταναστευτική πολιτική, θα πρέπει να προστατευθούν και οι δυτικές κοινωνίες μέσα

από δύο συγκεκριμένα νομοθετικά εργαλεία που θα καταστούν μέρος του Διεθνούς Δικαίου, το οποίο αποτελεί ζωντανό οργανισμό που καλείται να προσαρμόζεται στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα. Το πρώτο νομοθέτημα δύναται να είναι η αυστηροποίηση των ποινών και *“η επιβολή της εσχάτης των ποινών (πραγματικά ισόβια) σε εγκλήματα όπως οι βιασμοί και οι δολοφονίες που διαπράττονται με θρησκευτικά κίνητρα”*. Το δεύτερο νομοθέτημα θα πρέπει να εμπεδώνει τον κοσμικό χαρακτήρα της Δύσης και να διασφαλίζει τις οικουμενικές αρχές και αξίες της και, κυρίως, τις ατομικές ελευθερίες και τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, μέσω της απαγόρευσης θρησκευτικών και πολιτικών κινήματων που αποτελούν απειλή για τη Δημοκρατία και που επιβάλλουν στα μέλη τους πρότυπα συμπεριφοράς που περιορίζουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματα των συνανθρώπων τους. Μέσα από τα δύο αυτά εργαλεία ο Μαργαρίτου υποστηρίζει πως θα εμπεδωθεί στη βραχυπρόθεσμη περίοδο η ασφάλεια και θα εξαλειφθεί ο φόβος των δυτικών κοινωνιών, ενώ οι μετανάστες θα αποτελέσουν έναν νέο δυτικογενή πληθυσμό *“που θα μεταλαμπαδεύσει τις οικουμενικές αρχές και αξίες στις επόμενες γενιές”*.

4.7 Εξόντωση των τρομοκρατικών δικτύων υπό διεθνή στρατιωτική δύναμη

Το ΣΑ του ΟΗΕ αποτελεί την κατάλληλη θεσμική βάση προκειμένου οι μεγάλες δυνάμεις να ορίσουν έναν κοινό τόπο συνεργασίας επί των ανωτέρω πολιτικών και να συγκροτήσουν έναν συνασπισμό δυνάμεων με τη συμμετοχή μουσουλμανικών κρατών. Ο διεθνής αυτός συνασπισμός δυνάμεων υπό την καθοδήγηση ΗΠΑ και Ρωσίας θα μπορούσε να αποτελέσει το μέσο για την εξουδετέρωση της τρομοκρατίας σε κάθε σημείο του πλανήτη, ξεκινώντας από την εκκαθάριση της Συρίας και του Ιράκ και αναλαμβάνοντας αποστολές στη Λιβύη, τη Νιγηρία και όπου αλλού καθίσταται απαραίτητο.

Ο διεθνής συνασπισμός θα πρέπει να τελεί υπό την επίβλεψη του ΣΑ του ΟΗΕ και να διαθέτει μόνιμες δομές, αποφασιστικά όργανα και επιχειρησιακούς τομείς δράσης, αποτελούμενους από χερσαίες, εναέριας και ναυτικές δυνάμεις. Επιπλέον, θα πρέπει να δημιουργηθεί εντός του συνασπισμού ένα διεθνές πληροφοριακό δίκτυο με τη συνεργασία υπηρεσιών, όπως η CIA, το FBI, η FSB, η Europol κ.α. Η στοχοθεσία και η θεσμοποίηση του συνασπισμού αυτού θα πρέπει να απορρέει από διεθνή

νομιμοποιητική βάση, η οποία μπορεί να εξασφαλισθεί μέσα από τη σύναψη διεθνούς συνθήκης, που θα καθιερώνει έναν νέο διεθνή οργανισμό, προσδίδοντας στον συνασπισμό μόνιμη δομή και ουσιαστικά εργαλεία λειτουργίας.

4.8 Ενεργοποίηση της νέας πολιτικής διεθνούς ασφάλειας με διεθνή συνθήκη

Όλες οι πολιτικές που παρατέθηκαν στο κεφάλαιο αυτό θα πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους και να τελούν σε αλληλεπίδραση υπό νομιμοποιημένη και θεσμοποιημένη βάση που θα αποτελέσει το κυριότερο εχέγγυο προς την υλοποίησή τους. Τα βήματα που αναφέρθηκαν δεικνύουν τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και των πρωτοβουλιών που πρέπει να αναληφθούν σε διεθνές πλαίσιο μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων του πλανήτη και τη συνέργεια σημαντικών εκπροσώπων του μουσουλμανικού κόσμου, όπως τα κράτη της Αραβικής Χερσονήσου, το Ιράν, η Αίγυπτος κ.α. Η κορύφωση των διαδικασιών αυτών θα πρέπει να είναι η σύναψη διεθνούς συνθήκης.

Η διεθνής συνθήκη για τη νέα πολιτική ασφάλειας στον πλανήτη δύναται να περιλάβει όλους τους αναφερθέντες άξονες πολιτικής, ορίζοντας χρονοδιαγράμματα, νομοθετικά μέσα παρέμβασης υπό το ΣΑ του ΟΗΕ, δομές συνεργασίας, διαδικασίες λήψης αποφάσεων και επιχειρησιακές – εκτελεστικές δομές, οι οποίες θα μπορέσουν να τελούν υπό τη δεσμευτικότητα των διατάξεων της συνθήκης. Αυτή είναι ακριβώς η ουσία και η προϋπόθεση για την χάραξη και κατίσχυση μιας νέας διεθνούς πολιτικής: Δεσμευτικότητα και συνέπεια ως προς την ανάληψη των δράσεων συνεννόηση και συνέργεια για την αποφυγή των εθνικών ανταγωνισμών και τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Μόνο μέσα από τη διεθνή συνεργασία, τη συναντίληψη και την κοινή δράση θα καταστεί εφικτή η αναχαίτιση και εξουδετέρωση των παγκόσμιων απειλών δίχως να πληγεί η παγκόσμια διακυβέρνηση με τις θετικές λειτουργίες της, τα ωφέληματα και τις όποιες παραλείψεις και αδυναμίες της.

4.9 Ανακεφαλαίωση

Η παγκοσμιοποίηση του φαινομένου της τρομοκρατίας απορρέει από τη μισαλλοδοξία, την προκατάληψη και τις αρνητικές εκροές της αλληλεπίδρασης

Δύσης και Ανατολής. Οι εκροές αυτές, στην πραγματικότητα, τροφοδοτούνται από το οικονομικό και πολιτισμικό χάσμα μεταξύ των δυτικών κοινωνιών και των κοινωνιών της Ασίας και της Αφρικής που βίωσαν σε διαρκή βάση μία καταπιεστική και ολοκληρωτική μεταχείριση εντός των κρατών τους. Οι αρνητικές αυτές εμπειρίες οδήγησαν στην εύρεση μιας θρησκευολογικής διεξόδου, η οποία διαστρέβλωσε και παραμόρφωσε τις διδαχές της δεύτερης μεγαλύτερης θρησκείας του πλανήτη υπό την απειλή των όπλων και την μεθοδική σπορά του τρόμου από συγκεκριμένους έκνομους κύκλους και ομάδες συμφερόντων, που δεν αντιπροσωπεύουν σε καμμία περίπτωση το Ισλάμ.

Τα συνταρακτικά ιστορικά γεγονότα που σημειώθηκαν από την 9/11 έως τη δημιουργία του ISIS δεικνύουν ότι η στοχοποίηση των δυτικών κοινωνιών μπορεί στο μέλλον να ενταθεί θέτοντας σε κίνδυνο την ειρηνική συνύπαρξη Ανατολής και Δύσης εν μέσω των γεωπολιτικών ανταγωνισμών των κυριοτέρων δυνάμεων του διεθνούς συστήματος. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες, οι οποίες θα γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ των λαών, αποτρέποντας τη διαρκή ανάφλεξη και την εκτροπή της σε μία γενικευμένη σύγκρουση. Η λύση μπορεί να δοθεί μέσα από τη συνεργασία των δυτικών δυνάμεων, της Ρωσίας και των κυριότερων εκπροσώπων του Αραβικού και Μουσουλμανικού Κόσμου.

Υπό την εγγύηση του ΟΗΕ και μέσα από τη νομιμοποιητική και καταστατική βάση πολυμερούς διεθνής συνθήκης δύνανται να χαραχθεί και να εφαρμοσθεί μία σύγχρονη και πολυδιάστατη πολιτική διεθνούς ασφάλειας, που θα οδηγήσει στην εξουδετέρωση της τρομοκρατίας, συμβάλλοντας παράλληλα στην άμβλυνση των διεθνών ανισοτήτων και στη δημιουργία προϋποθέσεων για μία μακροχρόνια ειρηνική συνύπαρξη των λαών με γνώμονα την ανάπτυξη και την πρόοδο. Τα κύρια χαρακτηριστικά της νέας διεθνούς πολιτικής προσδιορίστηκαν ως ακολούθως:

- **Αποσύνδεση Ισλάμ και τρομοκρατίας**
- **Πολυετές πρόγραμμα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού των ανατολικών κοινωνιών**
- **Παρεμβατικές πολιτικές κοινωνικής συνοχής στις δυτικές κοινωνίες**
- **Ρεαλιστική επαναχάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής μέσω του διεθνούς δικαίου**
- **Εξόντωση των τρομοκρατικών δικτύων υπό διεθνή στρατιωτική δύναμη**

- **Ενεργοποίηση της νέας διεθνούς πολιτικής ασφάλειας με διεθνή συνθήκη**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Bonanate, L. (1994), *Διεθνής τρομοκρατία, μτφρ Ντίνα Σιδέρη*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.

Europol, (2011), Ανασκόπηση Europol, *Γενική Έκθεση Πεπραγμένων της Europol*.

Heywood, A. (2013), *Διεθνείς Σχέσεις Και Πολιτική Στην Παγκόσμια Εποχή*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Honderich, T. (2007), *Οι πόλεμοι της τρομοκρατίας και οι αμφιλεγόμενες πολιτικές των δυτικών δημοκρατιών*, μτφρ Μάριος Χωρεάνθης Εκδ. Ιωλκός.

Jackson, R. and Sorensen, G. (2006), *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Napoleoni, L. (2005), *Οικονομία του Τρόμου, ο Νέος Ιερός Πόλεμος*, μτφρ Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος, Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Robert, T. (1976), *Θεωρία και Πρακτική του Ανταρτοπολέμου*, μτφ Σπύρος Μάνδρος, Εκδόσεις Κάλβος, Αθήνα

Waltz, N.K.(2011), *Ο Άνθρωπος, Το Κράτος Και ο Πόλεμος*, μτφρ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα

Αρβανιτόπουλος, Κ. (2000), *Η Αμερική εξωτερική πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα.

Γαλάνης, Γ. (2003), *Τρομοκρατία: Νέα Μορφή Πολέμου*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Γρίβας, Κ. (2001), *Τρομοκρατία. Ένα προνομιούχο μέσο άσκησης πολιτικής το ΝΑΤΟ και η επιχείρηση Gladio*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Δασκαλοπούλου-Λιβαδά, Φ., (1998), *Τρομοκρατία: Νεότερες Εξελίξεις στο Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα.

Δημητράκος, Δ. (2004), *Τι είναι η διεθνής τρομοκρατία*, Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=159510>

Ήφαιστος, Π. (2002), *Ο Πόλεμος και τα Αίτιά του*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα.

Καιρίδης, Δ. (2008), *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και η συντηρητική αντεπανástαση*, Εκδόσεις Σιδέρης.

Καλαβρός, Ε. (2015), *Η τρομοκρατική επίθεση στο Παρίσι και η επόμενη μέρα*, άρθρο στην εφημερίδα «Παρατηρητής» διαθέσιμο στο: <http://www.paratiritis-news.gr/details.php?id=175664>

- Καλφάκης, Γ. (2009), *Ο μύθος της Σκότλαντ Γκιρντ*, διαθέσιμο στο: <http://www.tanea.gr/news/greece/article/4523912/?%20iid=2>
- Κουράκης, Ν. (2005), *Εγκληματολογικοί Ορίζοντες: Β' Πραγματολογική προσέγγιση και επιμέρους ζητήματα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Κουσκουβέλης, Η. (2004), *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα.
- Μαργαρίτου, Κ. (2016), *Η Μετανάστευση προς τον Ευρωπαϊκό Γεωγραφικό Χώρο και η Τραγωδία της Πολιτικής των Δυτικών Δυνάμεων: Θέσεις για την Προστασία των Ευρωπαϊκών Συνόρων*, Διαθέσιμο στο: <http://kedisa.gr/%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C%CE%B3%CE%B5%CF%89/>
- Μπόση, Μ. (2000), *Περί του Ορισμού της Τρομοκρατίας*, Εκδόσεις Π. Τραυλός, Αθήνα.
- Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014 Συμβούλιο της Ευρώπης, (2014), *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων*
- Πανούσης, Γ. (1990), *Σύγχρονα Θέματα Εγκληματολογίας*, Εκδόσεις Δανιά, Αθήνα.
- Πανούσης, Γ. (1991), *Το έγκλημα πέραν της εγκληματο-λογικής ανάλυσης και ερμηνείας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Ξενόγλωσση

- Armstrong, K. (2000), *The Battle for God, A History Of Fundamentalism*, Ballantine Books, New York.
- Bendriek, A. (2011), "At the limits of the rule of law: EU-US Counter- terrorism cooperation", *SWP Research Papers*.
- Bernholz, P. (2004). *Supreme values as the basis for terror*, *European Journal of Political Economy* Vol. 20 317–333
- Bianchi, A. (2007), *Assessing the Effectiveness of the UN Security Council's Anti-terrorism Measures: The Quest for Legitimacy and Cohesion*, *The European Journal of International Law*, Vol. 17:5.
- Chemerinsky, E. (2004), *Post 9/11 Civil Rights: Are Americans Sacrificing Freedom for Security*, Vol.81:4.
- Chomsky, N. (1991). "International Terrorism: Image and Reality," In Alexander George (ed.), *Western State Terrorism*, Routledge.

- Crenshaw, M. (1981), *The Causes of Terrorism*, Comparative Politics, Vol. 13, No. 4, pp. 379-399
- Crenshaw, M. (1987), *Theories of Terrorism: Instrumental and organizational approaches*, *Journal of Strategic Studies*, vol. 10, no. 4, 13-31.
- Cronin, A. K. (2015), *ISIS Is Not a Terrorist Group*, διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-not-terrorist-group>
- Freytag A., Kruger J., Meierrieks, D., Schneider, F. (2011), *The origins of terrorism: Cross-country estimates of socio-economic determinants of terrorism*, *European Journal of Political Economy*, 27 S5–S16
- Geoff, D. (2007), *Criminal Profiling in a Terrorism Context*, chapter 8, p.173
- Herman, S. N., (2006), *The USA PATRIOT Act and the Submajoritarian Fourth Amendment*, *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*, Vol.41.
- Jenkins, B. M. (1983), *New Modes Of Conflit*, Rand Corporation
- Kashan, S. (2009), *The USA Patriot Act: Impact on Freedoms and Civil Liberties*, *ESSAI*, Vol. 7, Article 28. Available at: <http://dc.cod.edu/essai/vol7/iss1/28>
- Keet, M. C. (2003), *Towards a Resolution of Terrorism using Game Theory Coalitions, negotiations and audience costs*, Limerick, Ireland, No 1.
- Krieger, T. and Meierrieks, D., (2011), *What causes terrorism?* *Public Choice* Volume147, 3-27
- Krueger, A. & Maleckova, J. (2003), *Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?*, *Journal of Economic Perspectives*—Volume 17, Number 4—Pages 119–144.
- Lebow, R. N. (2013). *Classical Realism In* Dunne, Kurki & Smith (eds.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity* (pp. 59-76). Oxford: Oxford University Press.
- Manusama, K.(2006), *The United Nations Security Council in the Post-Cold War Era*, Leiden-Boston.
- Marighella, C. (1971), *For the Liberation of Brazil*, Penguin Books.
- McFarlane, R.C. (1986), *Terrorism and the future of free society*, *Terrorism*, 8:4, 315-326
- Olson, M. (1963), *Rapid growth as a destabilizing force*, *The Journal of Economic History* 23, 529–552
- Omelicheva, M. (2009), *Russia's Counterterrorism Policy: Variations on an Imperial Theme*, Vol 3, No 1
- Perovic, J. (2006), *Moscow's North Caucasus Quagmire*, ISN Security Watch
- Purpura P. (2006), *Terrorism and Homeland Security*, Elsevier, United States of America.

Rowen, B. (2011), *Has the government's response to 9/11 compromised civil rights in the name of national security?*, δημοσιευμένο: <http://www.infoplease.com/us/history/911-anniversary-government-changes.html>

Ruys, T. (2010) *Armed Attack and article 51 of the UN Charter: Evolutions in Customary Law*, Cambridge University Press.

Saul, B. (2006), *Defining Terrorism in International Law*, Oxford: Oxford University Press.

Walter, C. et. al. (2004), *Terrorism as a challenge for National and International Law: Security versus Liberty?*, Springer

Nye, J. (2004), *Soft Powers, the means to success in world politics*. United States: Public Affairs, Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics>

Ιστότοποι

http://contentmcdn.ethnos.gr/filesystem/images/20120730/low/newego_LARGE_t_1101_540_93118.JPG

<http://dw.com/p/1H5rC>

<http://edition.cnn.com/2015/10/25/europe/tony-blair-iraq-war/>

http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/3099360.stm

http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/3099360.stm

<http://tonyblairfaithfoundation.org/religion-geopolitics/reports-analysis/briefing-note/textbooks-terror-isis-releases-its-curriculum>

<http://www.cnn.gr/news/ellada/story/8994/oi-xores-ton-valkanion-epilegoyn-toys-prosfyges>

<http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/15636/h-antimetopisi-tis-tromokratias-proteraiotita-tis-klinton>

<http://www.consilium.europa.eu/el/policies>

http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2008/07/ian_blair_speech_gr.pdf

http://www.europeone.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=19242:2015-12-06-11-18-39&catid=56:2012-02-10-23-36-23&Itemid=223#sthash.hbo0B8Am.dpuf

<http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>

<http://www.la-croix.com/Actualite/France/Islamisme-Londres-a-depoye-une-strategie-de-de-radicalisation-2015-11-18-1382071>

<http://www.la-croix.com/Actualite/France/Le-modele-anglais-de-la-Quilliam-Foundation-2014-02-19-1108963>

<http://www.mfa.gr/missionsabroad/un/greece-in-organization/peace-and-security.html?page=1>

<http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/focus/article1641838.ece>

<https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-10/game-theory-terrorism>

<https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-10/game-theory-terrorism>

<https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2015-10-23/lights-islamic-state>

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf.

http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/906/log_20050122.pdf?sequence=1

un.org/securitycouncil/counter-terrorismcommittee

Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Δελτίο Τύπου: MEMO/15/4867 Διαθέσιμο:
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4867_el.htm

<https://www.rt.com/politics/317780-isis-is-not-islam-/>

<https://www.rt.com/politics/323520-russian-region-to-distribute-anti/>

<https://www.rt.com/politics/245633-russia-islamic-state-fatwa/>